ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΙ 16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1891 — ΕΤΟΣ Η' — ΑΡΙΘ. 7

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59.
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι . . . . . Δρ. 10.
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Φρ. χρ. 12.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βασίλισσα Χριστιανή, ὑπὸ Ἀριάδνης Μ. Δαμβέργη.
Ἐπαρχιακαὶ εἰκόνες: Διὰ νὰ ταιριάσῃ γάμον. Ἠθογραφία, ὑπὸ Ἀριστ. Ν. Κυριακοῦ.
Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου: Σαμμαρίνα. Ἠπειρωτικαὶ ἀναμνήσεις, ὑπὸ Κ. Δ. Κρυστάλλη.
Εἰς τὴν νύκτα, ποίησις Στεφάνου Μαρτζώκη.
Φιλελληνικὴ Πινακοθήκη: Ἰωάννης Στοῦαρτ Βλάκης, ὑπὸ Γ. Δ. Κ.
Κλεοπάτρα, μυθιστορία Henry Gréville. Μετάφρασις Α. Ἀμπάτη (Τέλος).
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια.—Ἐξωτερικά. Ἀρχαιολογία.—Φιλολογία.—Καλλιτεχνία.
Ἐφημερίδες, Ἀνέκδοτα.—Περίεργα.—Ποικίλα.
Ἰδιαίτερα γράμματα.
Νέα βιβλία.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ

Ἡ ἱστορία δὲν θὰ μνημονεύσῃ κατὰ χρονολογικὴν μόνον σειρὰν τὸ ὄνομα τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, ὡς συζύγου τοῦ βασιλέως Γεωργίου καὶ μητρὸς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου· ἔχει νὰ ἀφιερώσῃ εἰς αὐτὴν ὡραίαν σελίδα ὡς τύπου καὶ ὑπογραμμοῦ βασιλίσσης χριστιανῆς. Τῆς δὲ σελίδος ταύτης τὰς πρώτας γραμμὰς μετὰ συγκινήσεως ἀνέγνωσεν ἡ Ἑλλὰς ἅπασα ἐν τῷ τύπῳ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας.

Ἑνόσῳ ἡ συμπαθὴς αὐτῆς καρδία ἐπόνει ὑπὲρ τῶν πασχόντων τὸ σῶμα, ἡ δὲ βασίλισσα καταλείπουσα τὴν πορφύραν περιεβάλλετο τῆς νοσοκόμου τὸ ἔνδυμα, ἔπραττεν ἔργον ἀναδεικνῦον αὐτὴν ὡς χριστιανὴν, ἀξίαν τοῦ ὀνόματος· ἀλλ' ἤδη νέα ὄψις προβάλλει εὐαγγελικωτέρα καὶ ἐνδοξοτέρα, οὐχὶ χριστιανῆς ἁπλῆς, ἀλλὰ βασιλίσσης χριστιανῆς, ἀναλαμβανούσης τὴν θεραπείαν, οὐχὶ μόνον τῶν ταλαιπωρουμένων σωμάτων, ἀλλά τι ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον, τὴν θεραπείαν τῶν ταλαιπωρουμένων ψυχῶν.

Γραφὶς ἀνίσχυρος ἀδαὴς δὲ περὶ τὴν συγγραφὴν ἐγκωμίων, ἀλλ' οὐδέποτε διὰ τοῦτο θλιβεῖσα, πόσον θὰ ἐπεθύμει ἤδη νὰ μεταβληθῇ εἰς λύραν ὑμνῳδόν! πόσον θὰ ἐπεθύμει τὸ ἔξοχον παράδειγμα εἰς οὐρανοὺς ἀναβιβάζουσα νὰ ἐπιδείξῃ αὐτό, καὶ πᾶσαν Ἑλληνίδα εἰς ἐνθουσιώδη νὰ μεταβάλῃ τῆς Βασιλίσσης μας μιμήτριαν!

* * *

Σκληρὰ εἱμαρμένη ἀποκληροῖ πολλὰ τοῦ Θεοῦ πλάσματα καὶ ἀποχωρίζει αὐτὰ τῆς λοιπῆς κοινωνίας. Σπανίως ἡ κακία εἶνε ἔμφυτος εἰς αὐτά. Τύχης περιπέτειαι, χαρακτῆρος ἀδυναμία, πρὸ πάντων δὲ διδασκαλίας ὑγιοῦς ἔλλειψις ἐξασθενίζουσι τὴν δύναμιν τοῦ ἀγαθοῦ ἀγγέλου, ὅστις ἵσταται δεξιόθεν καὶ παραδίδουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ κακοῦ τοῦ φέροντος κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀπώλειαν.

Τίς θὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἀποκαμόντα ἄγγελον, τίς θὰ δείξῃ τὸ ἀληθὲς φῶς εἰς τοὺς ἐσκοτισμένους ὀφθαλμούς, τίς θὰ ρώσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἐκ τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαίνοντος βαράθρου;

* * *

Δὲν εἶδον ποτὲ φυλακὰς οὐδὲ ἤλγησεν ἡ ψυχή μου εἰς τὴν θέαν τῶν ἀπαισίων ἐνδιαιτημάτων, ἐν οἷς σύρεται ἡ φωραθεῖσα κακία· φαντάζομαι ὅμως ταῦτα φοβερώτερα πάσης περιγραφῆς, ἀφοῦ ἐκτὸς τῆς στερήσεως τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ φωτός, τῆς θερμότητος καὶ τῶν ἄλλων δώρων τῆς φύσεως ἔχουσι κλειστὰς τὰς θύρας πρὸς τοὺς λόγους τῆς συμπαθείας καὶ τῆς στοργῆς, οἵτινες ἤρκουν νὰ μετριάσωσι τὰς ὀδύνας, νὰ πραΰνωσι τὴν ἀγριότητα, νὰ καταβάλωσι τὸν δαίμονα τοῦ κακοῦ νὰ ἡμερώσωσι τὰς ψυχὰς καὶ καλλιεργήσωσιν ἐν αὐταῖς ἄνθη εὐσεβείας καὶ χάριτος.

Φαντάζομαι δύσμοιρον κατάδικον, ὃν τίς οἶδε ποία ἄδικος εἱμαρμένη παρέσυρεν εἰς τὴν διάπραξιν φρικτοῦ ἐγκλήματος ἐν μέθῃ καὶ παραφορᾷ ἢ ἐν ἀσυνειδησίᾳ τοῦ κακοῦ —διότι μέγα μέρος τῶν καταδίκων, ἐὰν ἐκρίθη ἔνοχον ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, δὲν κατεδικάσθη ὅμως καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ—φαντάζομαι αὐτὸν ἐρωτῶντα τί κακὸν ἔπραξε καὶ μὴ δυνάμενον νὰ εὕρῃ τὴν ἀπόκρισιν ἐν τῇ ψυχῇ του, καταρώμενον τοὺς δικαστάς, καταλαμβανόμενον ὑπὸ μίσους πρὸς τὸν κόσμον ὁλόκληρον καὶ ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ μεταβαλλόμενον εἰς βράχον ἀδιάσειστον κακίας.

Φαντάζομαι ἄλλον δικαίως πάσχοντα διὰ τὸ κακόν, ὅπερ ἔπραξε, δικαίως τιμωρούμενον, ἀλλὰ εὑρίσκοντα πρὸ αὐτοῦ κλειστὴν τὴν θύραν τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐξαγνίσεως, ὅπως κλειστὴν εὑρίσκει καὶ τὴν θύραν τῆς φυλακῆς του. Ἐν τῇ ἀκανθεσπάρτῳ καρδίᾳ του ὑπάρχει μέρος ὅπερ ἠδύνατο εἰς κῆπον νὰ μεταβληθῇ καὶ ἀναδώσῃ ἄνθη, πολὺ τῶν ἀκανθῶν περισσότερα· τῶν καταδίκων ὅμως μᾶλλον ἔνοχοι οἱ δικασταί, καλλιεργοῦσι διὰ τῆς καθείρξεως τὰς ἀκάνθας, τοῦ δὲ κήπου τὰς πηγὰς ἀποξηραίνουσι διὰ τῆς ἀδιαφορίας.

Φαντάζομαι ταῦτα καὶ τότε μόνον ἐννοῶ ὁποῖον ὕψος χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐνέχει τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ τὸ παράπονον: Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ οὐκ ἤλθατε πρός με.

Τὸ ἔργον οὗτινος κατήρξατο ἡ Βασίλισσα Ὄλγα, οὐ μόνον λαβοῦσα τὴν πρωτοβουλίαν, ἀλλὰ καὶ προσωπικῶς ἀναλαβοῦσα τὴν διεύθυνσιν διὰ τῆς συστάσεως ἐν Ἀθήναις, Ἑταιρίας ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς, εἶνε τῆς θείας ταύτης ἐντολῆς ἡ ἐκπλήρωσις, εἶνε ἔργον πολλαχῶς ἄξιον καὶ εὐλογημένον· δέον δὲ νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν, ὅπως πλείονας παραγάγῃ τοὺς καρπούς.

Ὡραῖον τὸ σώζειν σώματα πάσχοντα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Χάρωνος, καὶ ὡραῖον τὸ μετριάζειν τὰς ἀλγηδόνας τῶν πασχόντων, διὰ τοῦ βαλσάμου τῆς συμπαθείας. Ἀλλ' ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀποδόσεως ἑνὸς ὑγιοῦς σώματος εἰς τὸν κόσμον καὶ τῆς ἀποδόσεως μιᾶς ὑγιοῦς ψυχῆς εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ! Οὗτος εἶνε ὁ σκοπός, οὗτινος σημαιοφόρος γίνεται ἡ Βασίλισσα Ὄλγα καὶ οὗτινος πάντες καὶ πᾶσαι εἴθε νὰ γίνωσι πιστοὶ στρατιῶται.

* * *

Πᾶσαι ἰδίως! Μεταξὺ τῶν μελλόντων νὰ εὐεργετηθῶσιν ἐκ τῆς ἁγίας ταύτης πρωτοβουλίας, αἱ Ἑλληνίδες γυναῖκες δὲν θὰ ἔχωσι τὴν μικροτέραν μερίδα· ἔστωσαν δὲ αἱ γραμμαὶ αὗται μικρὰ ἐκδήλωσις τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῶν· ὁ ἐπαναβλέπων τὸ φῶς κατάδικος αὐτὴν θὰ εὐλογῇ, διότι γυνὴ εἶνε ἡ Βασίλισσα, διότι γυναῖκες εἶνε αἱ πρῶται αὐτῆς συνεργάτιδες, ἡ δὲ εὐλογία τοῦ ἀνακτήσαντος ψυχὴν ἀπολεσθεῖσαν, ἔσεται πρόξενος εὐτυχίας εἰς τὰς γυναῖκας.

Οὕτω νέον στάδιον εὐποιίας ἀνοίγεται διὰ φῦλον ἀγνοοῦν πῶς κάλλιον νὰ διαθέσῃ τὴν ἰδίαν ἐνεργητικότητα μαραινόμενον δὲ ἐν τῇ ἀπραξίᾳ ἢ ἐκμηδενιζόμενον ἐν τῇ ματαιότητι· στάδιον, δι' ὃ ἀρχῆθεν ἐπλάσθη, ἀλλ' ἐξ οὗ δὲν ἠδυνήθη οὐδὲ νὰ ὠφεληθῇ οὐδὲ νὰ ὠφελήσῃ ἔτι, ὅσον ἔπρεπεν, ἡ γυνή: Τὸ τῆς ἀφοσιώσεως.

Ὁ ἀνὴρ ἂς εἶνε ὁ δικαστής, ἂς ἐγείρῃ τὸν πέλεκυν κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν. Εἰς τὴν γυναῖκα ἀπόκειται νὰ ἀνοίξῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀφοσιώσεως, οὓς ὁ Ὕψιστος ἐνέκλεισεν ἐν τῇ ψυχῇ της, καὶ αὐτή, ἥτις ὡς μήτηρ, ὡς σύζυγος, ὡς ἀδελφὴ δύναται νὰ ἐννοῇ κάλλιον πᾶσαν θλῖψιν καὶ πάντα πόνον, αὐτὴ θὰ δύναται νὰ εὑρίσκῃ τὸν συντομώτερον δρόμον, δι' οὗ θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας τόσαι ἐκτροχιασθεῖσαι ψυχαί.

Καὶ εὐλογημένη ἡ χριστιανὴ βασίλισσα, εὐλογημέναι αἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς, δὲν θὰ ἀκούσωσι τὸ ἐπιτιμητικὸν παράπονον τοῦ Ἰησοῦ λέγοντος ἐξ ὀνόματος τοῦ ἀδικηθέντος καταδίκου: «Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ οὐκ ἤλθατε πρός με,

ΑΡΙΑΔΝΗ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΔΙΑ ΝΑ ΤΑΙΡΙΑΣΗ ΓΑΜΟΝ

(Ἠθογραφία)

I

Διαμένων πρὸ ἐτῶν εἰς Κύθνον, χάριν ἀναψυχῆς, ἐσκέφθην ὅτι ὤφειλα νὰ κάμω καὶ μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Δήμαρχον, ἢ μᾶλλον εἰς τοῦ Δημάρχου τὴν οἰκογένειαν, μεθ' ἧς εἶχον σχετισθῆ, ὅτε αὕτη διέμενεν εἰς Ἀθήνας.

Ἀλλ' ἔκαμα τὸν λογαριασμόν μου χωρὶς τὸν ξενοδόχον, ἤ, διὰ νὰ ὁμιλήσω καθαρότερον, χωρὶς τὸν πόδα μου.—Νύκτα τινά, ἐπιστρέφων εἰς τὸ οἴκημά μου, καὶ λοξοδρομήσας τῆς εὐθείας, χάριν τῶν μελανῶν ὀφθαλμῶν Κυθνίας παρθένου, ὠλίσθησα, καὶ ἐξηπλώθην κατὰ γῆς—καὶ ὁποίας γῆς! — περιστατικόν, ἕνεκεν τοῦ ὁποίου, ἀπώλεσα μὲν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας τὰς ὑπηρεσίας τοῦ δεξιοῦ μου ποδός, ὑπεχρέωσα δὲ τὸν ἕτερον ν' ἀναλάβῃ τὰ βάρη καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ παθόντος, συμβοηθὸν ἔχων ἀτελῆ καὶ κακότεχνον βακτηρίαν, κατασκευασθεῖσαν προχείρως ὑπό τινος τῶν ἐν τῇ νήσῳ ξυλουργῶν!

Καὶ ὅλ' αὐτὰ χάριν τῶν μελανῶν ὀφθαλμῶν μιᾶς παρθένου!!

Γέρων τις, ζήσας ἐν Κύθνῳ, μοὶ διηγεῖτο ὅτι, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, διεδόθη ἐν Κύθνῳ, ὅτι στόλος Τουρκικός, πλέων ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐπρόκειτο νὰ καταπλεύσῃ αὐτόθι, μὲ ὄχι πολὺ καλοὺς σκοπούς. Ἀλλ' οἱ Κύθνιοι δὲν τὰ ἔχασαν! Ἐλλείψει τηλεβόλων, συνήθροισαν ὅσους ἠδυνήθησαν πηλίνους σωλῆνας — δι' ὧν διοχετεύεται τὸ ὕδωρ,—τοὺς ἐχρωμάτισαν μὲ χρῶμα κατάμαυρον, καὶ τοὺς ἔστησαν ἀπειλητικοὺς — ἀντὶ τηλεβόλων!!— εἰς τοὺς ἀπορρῶγας βράχους τῆς νήσου. — Ὁ Τοῦρκος στόλαρχος, πλέων παρὰ τὴν νῆσον, εἶδε τὰ καινοφανῆ ταῦτα τηλεβόλα, ἐμάντευσε τὴν ποιότητα αὐτῶν, καὶ μειδιῶν... ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του... Αἱ ζῶσαι ἱστορίαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀναφέρουσι μὲν ὅτι ὁ Τουρκικὸς στόλος, πρὸ τῶν ἀπειλητικῶν πηλίνων τηλεβόλων τῶν Κυθνίων, ἐτράπη εἰς φυγήν, δὲν βεβαιοῦσιν ὅμως ἄν, ἐκ φόβου τῳόντι, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, ἔπραξε τοῦτο!

Ἂν ἐγὼ ἔζων τότε, θὰ συνεβούλευον τοὺς ἀγαθοὺς αὐτοὺς νησιώτας νὰ ἄφινον ἡσύχους τοὺς πηλίνους σωλῆνάς των, οὐδὲν πῦρ ἐξερευγομένους, καὶ ἀντὶ τηλεβόλων, νὰ μετεχειρίζοντο ὀλίγα ζεύγη μελανῶν ὀφθαλμῶν, ὁμοίων ἐκείνων, οἵτινες μοὶ ἐπέφερον τὴν φρικώδη πτῶσίν μου. Καὶ θὰ ἐβλέπομεν τότε, ὁποίαν πτῶσιν, καὶ οἵαν πανολεθρίαν, θὰ ὑφίστατο ὁ Τουρκικὸς στόλος, ὁ τραπεὶς ἀνάνδρως εἰς φυγήν, πρὸ τῶν μελανῶς κεχρωματισμένων πηλίνων σωλήνων τῶν Κυθνίων!!

Ὁμολογῶ, ὅτι παρεξέκλινα πολὺ τοῦ θέματός μου.... Ἀλλὰ καὶ τοῦτο νομίζω, δύναται νὰ δώσῃ ἀκριβεστέραν ἰδέαν τῆς δυνάμεως τῶν ὀφθαλμῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀνέφερα....

II

Εἶχον λοιπὸν ἀποφασίσει νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Δήμαρχον, καὶ ἀνέμενον τὴν τελείαν θεραπείαν τοῦ ποδός μου, ὅπως πράξω τοῦτο.

Τέλος ἡμέραν τινὰ κατῆλθον τῆς κλίνης μου, ἐδοκίμασα τὴν στερεότητα τοῦ ποδός μου, καὶ βεβαιωθεὶς ὅτι οὗτος ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὸ ἥμισυ τοῦ σώματός μου βάρος, ἀπαλλάσσων οὕτω τῆς προσθέτου ταύτης ὑποχρεώσεως τὸν ὑγιᾶ πόδα μου, ἐνεδύθην καὶ ἔλαβα τὰ ὑποδήματά μου, ὅπως φορέσω ταῦτα.

Ἀλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δέ... Ὁ ὑγιής μου ποῦς, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως, ἐδέχθη τὸ ὑπόδημα. Ὁ πάσχων ὅμως, ὅστις παρ' ἐλπίδα—καίτοι ἀσθενῶν—ἐπάχυνεν, ἀντὶ κατ' ἀπαράβατον κανόνα νὰ ἀδυνατίσῃ, κατ' οὐδένα λόγον, ἐδέχετο νὰ περιβληθῇ τὸ μέλαν κομψὸν ὑπόδημα, τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα καλῆς ἐνδυμασίας.

Ἔδει λοιπόν, ἢ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Δήμαρχον, φέρων ἐν καὶ μόνον ὑπόδημα, ὅπερ ἀπρεπέστατον, ἢ νὰ μὴ τὸν ἐπισκεφθῶ διόλου... Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ὅπερ μ' ἐτυράννει περισσότερον, διότι πρέπει τέλος νὰ τὸ εἴπω — οἱ μελανοὶ ὀφθαλμοί, οἵτινες μοὶ ἐφιλοδώρησαν τὸ σοβαρὸν ἐκεῖνο πέσιμον, ἀνῆκον κατὰ κατοχὴν καὶ κυριότητα, εἰς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ Δημάρχου...

III

Φέρων ἅπασαν τὴν ἐνδυμασίαν μου, καὶ ἐν μόνον ὑπόδημα, γελοῖος τῷ ὄντι, ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ ἄπελπις, σκυθρωπός, καταβεβλημένος, ἐρρίφθην μεθ' ὁρμῆς ἐπὶ τῆς κλίνης μου, καὶ θεωρῶν ὀργίλως τὸν ἀτίθασσον πόδα μου, τὸν ἀποβαλόντα τὰς παλαιάς του ἕξεις, καὶ ἀντὶ τοῦ ζυγοῦ τῶν ὑποδημάτων, προτιμῶντα τὴν ἐλευθερίαν, ἐβυθίσθην εἰς σκέψεις, προσπαθῶν νὰ εὕρω τρόπον τινά, δι' οὗ νὰ κάμω μὲν τὴν παροιμιώδη πλέον καταστᾶσαν ἐπίσκεψίν μου νὰ μὴ ἀπολέσω δὲ πολύ, ἐκ τῆς κομψότητός μου!

Ἀφ' οὗ ἐσκέφθην πολύ, ἠγέρθην μὲ πρόσωπον—ὡς ὑποθέτω—φαιδρόν, ἔσυρα τὸ εὐμέγεθες κιβωτίον μου, καὶ ἠρεύνησα ἐν αὐτῷ...

Μετ' ὀλίγον ἀνέσυρα ἕτερον ὑπόδημα, ἐξ ὑφάσματος στακτόχρου καὶ ἐδοκίμασα νὰ τὸ φορέσω. Εἶδον μετὰ χαρᾶς μου, ὅτι ὁ ποῦς μου δὲν ἀντέστη εἰς τοῦτο. Ἔκυψα ἐν τῷ κιβωτίῳ μου διὰ νὰ λάβω καὶ τὸ ἕτερον, ἀλλὰ... τότε μόνον ἐνεθυμήθην ὅτι, ἐν τῇ σπουδῇ μεθ' ἧς ἀνεχώρησα ἐξ Ἀθηνῶν, ἔλαβα ἐν καὶ μόνον ὑπόδημα, λησμονήσας τὸ ἕτερον, μακαρίως καθεῦδον ὑπὸ τὴν κλίνην μου!

— Δὲν βλάπτει—ἐσκέφθην—ὁ Δήμαρχος θὰ γνωρίζῃ ὅτι ἔπεσα, καὶ θὰ συμπεράνῃ ἐκ τούτου, ὅτι τὸ πόδι μου δὲν ἀνέχεται εἰσέτι στενὰ ὑποδήματα.

Καὶ μετὰ τὴν παρήγορον ταύτην σκέψιν, ἐφόρεσα τὸν πῖλόν μου, ἔλαβα τὴν ῥάβδον μου, καὶ κατῆλθον τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας ἐν ᾗ κατῴκουν...

IV

Πρώτη, πρώτη, μόλις κατελθόντα μὲ ἀπήντησεν ἡ οἰκοδέσποινά μου· ἐνῷ δ' ἐγὼ τὴν ἐχαιρέτων μειδιῶν, ἐκείνη μὲ παρετήρει ἔκπληκτος, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἢ — ὀρθότερον — ἀπὸ ποδῶν μέχρι κεφαλῆς!

— Βεβαίως — ἐσκέφθην — ἡ ἀγαθὴ αὕτη γυνή, θὰ εἶδε μεταβολήν τινα ἐπ' ἐμοῦ, προελθοῦσαν ἐκ τῆς πτώσεώς μου, ὠχρότητά τινα ἴσως, καὶ θὰ μὲ παρατηρεῖ οὕτω...

Ἐκινήθην ν' ἀναχωρήσω. Ἔκαμα τρία μεγάλα ἐν τῇ αὐλῇ βήματα, ὅπως ἀποδείξω δι' αὐτῶν εἰς τὴν οἰκοδέσποινάν μου, ὅτι, μεθ' ὅλους τοὺς φόβους της, εἶμαι ὑγιέστατος, καὶ ἔφθασα εἰς τὴν ἐξώθυραν. Ἐκεῖ ἐστράφην ὅπως ἀποχαιρετήσω τὴν οἰκοδέσποινάν μου.

Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγην ὅταν, ἐνῷ ἐγὼ τῇ εἶπον ἐν φαιδρότατον ἀκαλὴ 'μέρα», ἐκείνη μοὶ ἀπήντησε.

— Σὲ καλό σου παιδάτσι μου!

Μὴ γνωρίζων καλά, καλὰ τί νὰ σκεφθῶ περὶ τοῦ τρόπου τούτου τῆς οἰκοδεσποίνης μου, ἐξῆλθον εἰς τὴν ὁδόν, ἔστρεψα τὰ βήματά μου, καὶ εἰσῆλθον εἰς ἄλλην ὁδόν, φέρουσαν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Δημάρχου.

Ἀλλ' αἴφνης ἐναντί μου γραῖά τις, ὑψοῖ τὸ κυρτωθὲν ὑπὸ τοῦ γήρατος σῶμά της, μὲ παρατηρεῖ καὶ αὕτη ἀπὸ... ποδῶν μέχρι κεφαλῆς καὶ μειδιῶσα πονήρως μοὶ λέγει·

— Καλὴ ἐπιτυχία παιδί μου!!!

Ἀμέριμνος δὲ εἶτα ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της!

— Μὰ τί διάβολο, εἶπον ἐν ἐμαυτῷ, παρατηρῶν τὴν φεύγουσαν γυναῖκα. Ἐμάντευσε λοιπὸν ἡ γραῖα αὕτη διατί πηγαίνω εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην τοῦ Δημάρχου, καὶ μοὶ εὔχεται καλὴν ἐπιτυχίαν; ἢ μήπως ἐκεῖνο, ὅπερ ἐγὼ νομίζω μυστικόν ἐμοῦ μόνον καὶ ἐκείνης, εἶνε καὶ μυστικὸν... τῆς νησιώτικης αὐτῆς κοινότητος.

V

Ἐξηκολούθησα ἐν τούτοις τὸν δρόμον μου, χωρὶς νὰ λάβω ὑπ' ὄψει μου, πατδά τινα, ὅστις, μόλις ἐξῆλθον τῆς οἰκίας μου, μ' ἐπῆρε—κυριολεκτικῶς—τὸ κατόπιν, παρατηρῶν τὸν πόδα μου, ὅστις ἐπόνει ἀσθενῶς εἰσέτι ἐντὸς τοῦ στακτεροῦ ὑποδήματος.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ἀκριβῶς, ὅπερ ἐθεώρησα πάντη ἀκίνδυνον, ἐπέπρωτο νὰ μοὶ προξενήσῃ τὴν μεγαλητέραν ταραχήν, καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰς ὑπονοίας μου: ὅτι ὁ πρὸς τὴν κόρην τοῦ Δημάρχου ἔρως μου, ἦτο γνωστός, εἰς ὅλους τοὺς οἰκοῦντας τὴν νῆσον!

Ὁ παῖς ἐξηκολούθει νὰ μὲ ἀκολουθῇ. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἦτο μόνος, δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὰς σκέψεις του· ὁπόταν ὅμως ἀπήντησε καθ' ὁδὸν δεκάδα ὁμηλίκων του παίδων, παιζόντων, ἐπλησίασε, καὶ τοῖς εἶπε σιγά, κάτι τι....

Τοῦτο ἦτο τὸ σύνθημα τῆς κατ' ἐμοῦ ἐπιθέσεώς του!

Αἴφνης, ἡ ἑνωμοτία αὕτη τῶν παίδων, ἀφῆκε τὰ παιγνίδιά της, καὶ τρέχουσα μ' ἐπλησίασε....

Εἷς παῖς ἔρχεται ἔμπροσθέν μου· μὲ παρατηρεῖ μετὰ προσοχῆς, καὶ πηδῶν, προπορεύεται ἐμοῦ ᾄδων:

Τόρος, τόρος, τόρος, τόρος,
Ἔρχετ' ὁ λιμοκοντόρος.

Οἱ ἄλλοι παῖδες μὲ ἀκολουθοῦσι κατὰ πόδας, μυρία ἐκτοξεύοντες ἐναντίον μου ἐπίθετα.

— Αἴ κὺρ πῶς σὲ λέν, κράζει ὁ εἷς.

— Δὲν σὲ θέλει! φωνάζει ὁ ἕτερος.

— Λάσπ' ἡ δουλειά σου! κραυγάζει ἄλλος.

— Παιδιά, εἶνε γιὰ γαμπρός!

— Παιδιά, πάει νὰ ταιριάσῃ γάμο!

— Οὔστ προξενητή!

— Ἔξω ἐργολάβε!

Ἐνῷ ὁ προπορευόμενος ἐμοῦ παῖς, πηδῶν πάντοτε, καὶ τρέχων ἐνίοτε, εὑρίσκετο εἰς ἄλλην στροφὴν τοῦ ᾄσματός του ᾄδων, διὰ τῆς πλέον παρατόνου φωνῆς, ἣν ἐπὶ ζωῆς μου ἤκουσα:

Ἔλι, ἔλι, ἔλι, ἔλι
Δὲν σὲ θέλει, δὲν σὲ θέλει!

Ἀγνοῶ ἐντὸς πόσου χρόνου διέτρεξα τὸ μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ Δημάρχου διάστημα. Δύναμαι ὅμως νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι ἔφθασα ταχύτερον πολύ, ἢ ὅσον ἐν ἀρχῇ προϋπελόγισα.

Τέλος, ὁπόταν εὑρέθην ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας τοῦ Δημάρχου, ἀνέπνευσα ἐλευθέρως, καὶ σπογγίζων τὸν ῥέοντα ἀπὸ τοῦ μετώπου μου ἱδρῶτα, ἐφώνησα μετὰ φωνῆς θρηνώδους.

—Μὰ τί δαιμονισμένος τόπος εἶνε αὐτός!..

Ἀλλ' εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιφωνήσεώς μου ταύτης, προσέβαλε τὰς ἀκοάς μου, ἡ παράτονος φωνὴ τοῦ δαιμονισμένου ἐκείνου παιδός, εἰς ἄλλην στροφὴν τοῦ ᾄσματός του εὑρισκομένου καὶ ᾄδοντος, ἔξωθι τῆς δημαρχικῆς οἰκίας.

Δημαρχίνα, Δημαρχίνα
Νὰ γαμπρὸς ἀπ' τὴν Ἀθήνα.

VI

Ὡσεὶ ὁλόκληρος ἴλη ἱππέων νὰ μ' ἐκυνήγει, ἀνῆλθον ἀνὰ τρεῖς τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος· εἰσεχώρησα ἐν στενῷ τινι διαδρόμῳ, καὶ ἔκρουσα θύραν τινά, ἔσωθεν τῆς ὁποίας ἤκουον συνομιλίας ἀνθρώπων.

— Ἐμπρὸς μοὶ ἀπήντησε φωνή τις, ἣν ὡς ἐκ τῆς σοβαρότητός της, ἀνεγνώρισα ὡς τὴν τοῦ Δημάρχου.

Ὤθησα δειλῶς τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθον. Εὗρον τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Δημάρχου καθημένους καὶ συνομιλοῦντας, ἐνῷ παρέκει ἐπὶ ἀνακλίντρου, ἐκάθητο κεντῶσα ἡ θυγάτηρ των, χάριν τῆς ὁποίας καὶ μόνης ὑπέφερα τόσα, καὶ τόσα!

Εὑρεθεὶς τέλος ἐν μέσῳ οἰκογενείας, ἐνόμισα ἑαυτὸν ἐκτὸς παντὸς κινδύνου... Ἠπατήθην ὅμως..

Ὁ κύριος Δήμαρχος μὲ παρετήρησε προσεκτικῶς, μ' ἐχαιρέτησεν ὀλίγον ψυχρῶς, καὶ μοὶ ἔδειξε καθισμά τι.

Καθήσας εὑρέθην ἀπέναντι τῆς μελανοφθάλμου θυγατρός του.

— Αἴ! ἐσκέφθην! καλὰ θὰ τὴν περάσω ἐδῶ!

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔκαμα τὸν λογαριασμόν μου, χωρὶς τὸν... κύριον Δήμαρχον.

Ὁ κύριός οὗτος, οὗτινος οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον προσηλωθεῖ πρό τινος ἐπὶ τῶν διαφόρου χρώματος ὑποδημάτων μου, ἅμα μὲ εἶδε καθήσαντα, ἔκαμε νεῦμα εἰς τὴν σύζυγόν του, ἥτις παρατηρήσασα καὶ αὕτη ἔκπληκτος, τὸ μέλαν καὶ τὸ στακτόχρουν ὑπόδημά μου ἠγέρθη, ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν θυγατέρα της, καὶ ἀπῆλθε μειδιῶσα, ἐν ᾧ ἡ θυγάτηρ της, μοὶ ἀπέστελλε φεύγουσα οὐράνιον βλέμμα!

Ἔμεινα ἔκπληκτος πρὸς στιγμὴν ἔκ τε τῆς λύπης μου, καὶ τῆς ἐκπλήξεώς μου.

— Τί διαβολοευγένεια εἶνε αὕτη, εἶπον ἐν ἑαυτῷ.

Ἀλλ' ὁ κύριος Δήμαρχος δὲν μοὶ ἔδωκε καιρὸν νὰ σκεφθῶ! Ἅμα εἶδε ἐξελθοῦσαν τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα του, μετέβη, ἔκλεισε τὴν θύραν, καὶ λαβὼν κάθισμα, ἐκάθισε πλησίον μου. Εἶτα ἀφ οὗ ἔλαβε ὅσον ἠδύνατο σοβαρὸν ὕφος, μοὶ εἶπεν.

— Ὅταν κύριε, μεταβαίνουν εἰς οἰκίαν τινος, καὶ σκέπτονται ὅ,τι καὶ σεῖς ἐρχόμενος ἐνταῦθα, εἰδοποιοῦν πρότερον· διότι πρέπει τοὐλάχιστον νὰ λάβωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ μέτρα μας.

Ἀπελιθώθην! Ὁ Δήμαρχος λοιπὸν ἐγνώριζε πρὸς τίνα σκοπὸν μετέβην εἰς τὴν οἰκίαν του; Δι' αὐτὸ λοιπόν, ἀπεδίωξε τὴν θυγατέρα του; Διάβολε!! Καὶ ἤθελε νὰ τὸν εἰδοποιήσω νὰ λάβῃ καὶ τὰ μέτρα του! Τὰ μέτρα του!... αὐτὸ μᾶς ἔλειπε...

Παρῆλθον στιγμαί τινες σιγῆς! Εἶτα ἀνακτήσας πᾶσαν τὴν ψυχραιμίαν μου, καὶ ἀποφασίσας νὰ διασκεδάσω πᾶσαν τυχὸν ὑποψίαν τοῦ Δημάρχου, ἀπήντησα μειδιῶν.

— Α! κύριε Δήμαρχε! Δὲν ἤθελον νὰ σᾶς ἐνοχλήσω. Εἶχον τόσας καλὰς συστάσεις περὶ ἡμῶν... Τὴν εὐγενεστάτην κυρίαν σας, καὶ τὴν χαριεστάτην θυγατέρα σας, ἐγνώρισα εἰς Ἀθήνας, εἰς τοῦ θείου μου. Μάλιστα, ἔχω ἐντολὴν νὰ σᾶς κάμω καὶ μίαν ἐπίσκεψιν ἐκ μέρους τοῦ ἐξαδέλφου μου... τοῦ Γεωργίου...

— Τὸ εἰξεύρω ἢ μᾶλλον τὸ ἐνόησα, μοὶ ἀπήντησε, σοβαρότερος ἤδη ὁ Δήμαρχος.

Τὸ ἐνόησε!! ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος—ἐσκέφθην—ἢ πολὺ εὐφυής, ἢ πολὺ βλαξ εἶνε!

—Ἀφ' οὗ τὸ ἐνοήσατε, κύριε Δήμαρχε... τόσῳ τὸ καλλίτερον... ὁ ἐξάδελφός μου λοιπὸν μοὶ εἶπε· πήγαινε εἰς τοῦ κυρίου Δημάρχου καὶ...

— Καλά, καλά, μὲ διέκοψεν ὁ Δήμαρχος. Καὶ ποίας ἡλικίας εἶνε ὁ ἐξάδελφός σας;

— Εἴκοσι ἓξ ἐτῶν, τῷ ἀπήντησα ἀπορῶν!

— Τί ἔργον κάμνει;

— Ὑπάλληλος εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

— Τί μισθὸν λαμβάνει κατὰ μῆνα;

— 350 δραχμὰς ἀπήντησα, ἔκπληκτος ἤδη διὰ τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Δημάρχου.

— Εἶνε ὀλίγαι· ὑπάρχει τοὐλάχιστον ἐλπὶς νὰ προβιβασθῇ;

— Ὤ, πολὺ ταχέως....

— Ἔστω, τὸ παραδέχομαι. Ἔχει περιουσίαν ἰδίαν;

— Ἀλλά..... κύριε Δήμαρχε!

— Ἀπαντήσατέ μου σᾶς παρακαλῶ.... Ἔχει περιουσίαν;

— Ἀκριβῶς δὲν γνωρίζω πόσην! Ἠξεύρω ὅμως, ὅτι ἔχει μίαν οἰκίαν κατὰ τὴν Νεάπολιν.

— Ἀξίας;

— Μά.... 25,000 δραχμῶν!

— Εἶνε ὑγιής;

Ἤδη ἐπείσθην, ὅτι ὁ κύριος Δήμαρχος δὲν εἶχε σῶας τὰς φρένας! Ἐν τούτοις περίεργος νὰ ἴδω ἕως ποῦ θὰ φθάσωσιν αἱ ἐρωτήσεις του, τῷ ἀπήντησα·

— Ὑγιέστατος.

— Ἀδελφάς, ἀδελφοὺς ἔχει;

— Ὄχι!

— Πατέρα;

— Ὄχι!

— Μητέρα;

— Μάλιστα, μίαν γραῖαν....

— Ἰδιότροπον, παραξένον, ὅπως ἔμαθα.

— Ἀ μπᾶ!... δὲν πιστεύω.

— Τὸ πιστεύω ἐγώ! Αὐτὸ ἴσα, ἴσα, εἶνε τὸ κακόν! Ἰδιότροπος καὶ παράξενος! Κακὴ πεθερά, κύριέ μου... Οὔμ! Κακὴ πεθερά... δὲν μ' ἀρέσει....

Παρετήρησε πεφοβισμένος πέριξ του· εἶτα μ' ἐπλησίασε περισσότερον, καὶ μοὶ εἶπε σιγά, σιγά.

— Νὰ ἤξευρες τί ὑπέφερα ἐγὼ ἀπὸ τὴν πεθερά μου!!

Ἤνοιξα ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ παρετήρησα τὸν κύριον Δήμαρχον! Ἐφοβήθην, μήπως ἡ ἐν αὐτῷ κεκρυμμένη τρέλλα, εἰς ἀνάμνησιν τῆς πενθερᾶς του, ἐκραγῇ.

— Ἂς εἶνε... ἐπανέλαβεν ἡσύχως ὁ Δήμαρχος! Τώρα εὐτυχῶς ἀπέθανε!

Εὐτυχῶς!! Ἀλλὰ τί εἶδος ἄνθρωπος εἶνε λοιπὸν ὁ κύριος Δήμαρχος!

Καὶ πάλιν ἐπῆλθε μικρὰ σιγή.

Ὁ Δήμαρχος ἐσκέπτετο!

— Πότε ἀναχωρεῖς φίλε μου; Μὲ ἠρώτησε τέλος ὁ Δήμαρχος.

— Μετά τινας ἡμέρας...

— Καλὰ θὰ ἔχητε ἀπάντησίν μου εἰς Ἀθήνας.

Ἀναμφιβόλως—ἐσκέφθην—ὁ κύριος Δήμαρχος πάσχει!

Ἠγέρθην, ἐφόρεσα τὸν πῖλόν μου, καὶ ἐξῆλθον!

Εἰς τὴν κλίμακα μὲ ἀνέμενεν ἡ θυγάτηρ τοῦ Δημάρχου.

Μόλις μὲ εἶδεν, ἐρρίφθη σχεδὸν ἐπάνω μου, καὶ ἐπειδὴ αἱ σχέσεις μας ἦσαν πολὺ φιλικαί, μὲ ἠρώτησε θαρραλέως.

— Λέγε μου ἀγάπη μου! Τί σοῦ εἶπεν ὁ πατέρας;

Ἄλλο πάλιν τοῦτο! Ἀφ' οὗ μὲ ἀνέκρινε τόσην ὥραν ὁ πατήρ, θὰ ὑποστῶ πάλιν τὸ μαρτύριον τοῦτο καὶ παρὰ τῆς θυγατρός;

— Μὰ λέγε μου λοιπόν! τί σοῦ εἶπεν ὁ πατέρας;

— Τί μοῦ εἶπεν! ἔστω μάθε το λοιπὸν... μοῦ εἶπε ν' ἀναμένω ἀπάντησίν του εἰς Ἀθήνας!

— Ἀ! κρῖμα, ἐφώνησε περίλυπος ἡ ὡραία παρθένος, εἶτα μοὶ ἔθλιψε τὴν χεῖρα καὶ ἔφυγε τρέχουσα...

Μείνας μόνος, κατῆλθον τὴν κλίμακα καὶ ἐξῆλθον τῆς οἰκίας τοῦ Δημάρχου, σκεπτόμενος τὰ μυστηριώδη συμβάντα, ἅτινα ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῇ...

VII

Μετὰ τινας ἡμέρας ἀνεχώρησα ἐκ Κύθνου.

Ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, εὗρον παλαιὸν οἰκο-

γενειακόν μας φίλον, ἐπιστρέφοντα εἰς Ἀθήνας, καὶ διηγήθην αὐτῷ ὅ,τι μοὶ συνέβη, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὸν Δήμαρχον. Μὲ ἤκουσε προσεκτικῶς Ὅταν τέλος ἔπαυσα διηγούμενος, τὸν ἠρώτησα ἂν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὸς τὰς ἀλλοκότους ἐρωτήσεις τοῦ Δημάρχου.

— Εἶσαι παιδί ἀκόμη, μοὶ ἀπήντησε μειδιῶν ὁ γέρων φίλος μου. Ἀγνοεῖς πολλὰ τῶν ἐθίμων τοῦ τόπου μας. Εἰς πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὑπάρχει ἔθιμον, καθ' ὅ, ὁ φορῶν δύο χρωμάτων ὑποδήματα καὶ μεταβαίνων εἰς ἐπίσκεψιν οἰκογενείας τινός, πηγαίνει νὰ κάνῃ προξενιαὶς... νὰ ταιριάσῃ δηλαδὴ γάμον! Ἡ οἰκοδέσποινά σου, σὲ εἶδε, ξένον ἄνθρωπον, μὲ παράταιρα ὑποδήματα, καὶ ἠπόρησεν, ὑποπτεύσασα ὅτι πηγαίνεις εἰς ξένον τόπον νὰ κάνῃς προξενιαῖς. Τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα τὸ αὐτὸ ὑπέθεσαν, καὶ σ' ἐπείραξαν ὀλίγον. Τέλος ὁ κύριος Δήμαρχος ὅστις δὲν σ' ἐγνώριζε ποσῶς, σὲ εἶδε μὲ τὰ παράταιρα ὑποδηματά σου, καὶ εὐλόγως ὑπέθεσεν ὅτι μετέβης εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως τῷ προτείνῃς κανένα γαμβρόν. Τῷ ὡμίλησας περὶ τοῦ ἐξαδέλφου σου, καὶ ὑπέθεσεν ὅτι ὁ γαμβρὸς ἦτον οὗτος. Ἐντεῦθεν αἱ ἐρωτήσεις του, καὶ ἡ ἀπορία σου!

— Καλά, ἀλλ' ἡ κόρη του; Διατί μὲ ἠρώτησε καὶ ἐκείνη;...

— Ἀλλὰ... διὰ νὰ μάθῃ τὸ ἀποτέλεσμα *τῆς προξενιᾶς σου!*

. . . . . .

Παρῆλθον ἡμέραι τινες.

Ὁ κύριος Δήμαρχος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του. Μοὶ ἔγραψεν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἔλεγεν ὅτι «δυστυχῶς δὲν δύναται νὰ δώσῃ τὴν κόρην του εἰς τὸν ἐξάδελφόν μου, διότι φοβεῖται μήπως αὕτη κάμει... κακὴν πεθεράν!!!

— Τοὐλάχιστον — ἐσκέφθην — ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἔμαθα ὅτι καὶ ἀκουσίως του, δύναται κανείς, νὰ κάμῃ προξενιαῖς, καὶ ἴσως νὰ ταιριάσῃ καὶ ἕνα γάμον!

ΑΡΙΣΤ. Ν. ΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

ΣΑΜΜΑΡΙΝΑ

Ἡ Σαμμαρίνα εἶνε μεγάλη Βλαχικὴ κώμη ἔχουσα ὑπὲρ τὰς 5000 κατοίκων, κειμένη κατὰ τὰ Ἠπειρομακεδονικὰ σύνορα. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ αὐτῆς μόνον. Πρόκειται καὶ περὶ τῶν πέριξ αὐτῆς Περιβολίου (1.500 κατ.), Ἀβδέλας (3.000), Βοϊούσης (2.000), Σμίξι (2.500), Γράμμοστας (3.200) καὶ ἄλλων, αἵτινες εἶνε ἐπίσης μεγάλαι κῶμαι καὶ κατοικοῦνται ὑπὸ Βλάχων. Αἱ κῶμαι αὗται κεῖνται ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Ἤπειρον καὶ τῶν πρὸς τὴν Μακεδονίαν δειράδων τῆς Πίνδου. Ἐπειδὴ ὅμως μεγαλειτέρα πασῶν καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιολογωτέρα εἶνε ἡ Σαμμαρίνα, ἐπροτιμήσαμεν τὸ ὄνομα ταύτης νὰ θέσωμεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς περὶ αὐτῶν πραγματείας μας, καὶ ἐν ταύτῃ νὰ μελετήσωμεν τὴν μετὰ τοὺς Καραγκούνους τασσομένην, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ μας ἐδείξαμεν, φυλὴν ταύτην τῶν Βλάχων τῆς Πίνδου.

Ἡ σειρὰ τῆς Πίνδου ἐν τῇ χώρᾳ, τῇ κατοικουμένῃ ὑπὸ τῶν Βλάχων τούτων, ἥτις ἐκτείνεται ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Κωλώνας καὶ τῆς Κονίτσης μέχρι τοῦ Ζαγορίου, ἔχει τρεῖς ὑψηλὰς κορυφάς, *τὸν Λύγκον*, ὅστις διέσωσε τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ ὄνομα ὑπὸ τὸ σημερινὸν Σμόλυγκος, ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ μυθικὴ λίμνη μὲ Δράκοντα,[1] εἰς δὲ τὰς ὑπωρείας του ἡ Σαμμαρίνα, τὸ *Βόϊον* ἢ *Ἀῶον*[2] ὅστις διέσωσεν ἀμφότερα τὰ ὀνόματα, τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῇ κώμῃ Βοϊούσῃ, τὸ δ' ἕτερον ἐν τῷ ποταμῷ Ἀῶῳ καὶ τῷ ὄρει Οῦ, ὅπως καλοῦσιν αὐτὸ οἱ ἐκεῖ Βλάχοι (Οῦ λέγεται Βλαχ. καὶ τὸ ὠόν), καὶ ὑφ' ὃν κεῖνται αἱ κῶμαι Βοϊοῦσα καὶ Περιβόλιον, καὶ τὸν *Γράμμον*, διασώσαντα καὶ αὐτὸν τὴν ὀνομασίαν του ἐν τῇ σημερινῇ κώμῃ Γράμμοστα. Καὶ τούτων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, ὡς ἀνωτέρω, Βλαχικῶν κωμῶν αἱ ὀνομασίαι εἶνε ἑλληνικαί, διότι ἡ Ἀβδέλα εἶνε ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ *βδέλα*, τὸ Περιβόλιον *περιβόλι*, καὶ ἡ Σμίξις, διότι κεῖται παρὰ τὴν συμβολὴν (σμίξιν) τοῦ Ἀλιάκμωνος μετά τινος παραποτάμου του. Μόνον τὴν Σαμμαρίναν διαφιλονεικοῦσί τινες, παράγοντες αὐτὴν ἐκ τοῦ συνθέτου Σλαβικοῦ Sam-Marina = Ἁγία Μαρίνα, ἐν ᾧ οὐδεμίαν τοιαύτην ἐκκλησίαν ἔχει ἡ κώμη. Ἔχει ναοὺς τῆς Παναγίας Μεγάλης καὶ Μικρᾶς, ἀλλὰ ποῦ Παναγία ἢ Μαρία, ἵνα εἴπωμεν οὕτως, καὶ ποῦ ἁγία Μαρίνα. Τὴν Παναγίαν καὶ τοὺς ναοὺς αὐτῆς λέγουσιν ἀνεξαρέτως ὅλοι οἱ Βλάχοι Sta-Maria (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Santa-Maria). Πιθανώτερα εἶνε ἡ παραγωγὴ τῆς Σαμμαρίνης ἐκ τοῦ *σαμμαρᾶς* καὶ *σαμμάρι* (σάγμα), τοῦ μὲν μαλλίνου, ὑφάσματος δι' οὗ ἐνδύουσιν ἐσωτερικῶς τὰ ἐφίππια καὶ ἐπὶ τὸ γενικώτερον πᾶν μάλλινον ὕφασμα, ὅπερ εἶνε ἡ κυριωτέρα βιομηχανία τῶν κατοίκων της, τοῦ δὲ δευτέρου τοῦ ἐφιππίου αὐτοῦ, εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποίου καταγίνονται ἀνέκαθεν οἱ Σαμμαρινιῶται, οὕτως ὥστε κατὰ τὸν μεσαίωνα κατήντων ὀνομαστὰ ἐν τῇ Δύσει τὰ ἐφίππιά των, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀλβανικὰ ἐφίππια*.[3] Ἐκτὸς τούτου σώζεται καὶ παράδοσις λέγουσα, ὅτι ἡ κώμη συνῳκίσθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ κειμένης ἄλλης κώμης Σκουτίνας (καὶ Παληοσαμμαρίνας νῦν), μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν εἰσβαλόντων Τούρκων καταστροφὴν αὐτῆς, ἐτυμολογουμένης ἐκ τῆς λέξεως *σκουτί*, ἥτις σημαίνει ἐπίσης τὰ μάλλινα ὑφάσματα καὶ μάλιστα τὰ ἐκ τριχῶν αἰγῶν, ἅτινα ὑφαίνουσι οἱ Σαμμαριναῖοι, καὶ δι' ὧν παρασκευάζουσι συνήθως τὰς *κοπότας*.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κατῴκουν τὰ μέρη ταῦτα οἱ Βόϊοι[1] καὶ μέρος τῶν Περραιβῶν ἢ Παραυαίων.[2] Ἴχνη τούτων εὑρίσκομεν ἐν τῇ λέξει *Ἐριβοιά*,[3] οὖσῃ πόλει ἐν τῇ ἀρχαιότητι, νῦν δ' ἀπαντώσῃ ἐν τῷ δημοτικῷ ἄσματι τοῦ Δράκου τῆς λίμνης τοῦ Σμόλυγκου λέγοντι:

Στῆς Σαμμαρίνας τὰ βουνὰ 'ς τῆς Ἐριβοιᾶς τοὺς τόπους
Ἐκεῖ ποῦ πέντε δὲν πατοῦν κτλ.[4].....

Ἐπίσης ἐν τῇ λέξει Greco (Βλαχ. ὁ Ἕλλην)[5] ὄνομα κορυφῆς ὄρους παρὰ τὴν Σαμμαρίναν, ἥτις ἐν Ἑλληνικῷ τινι ἄσματι μετεφράσθη εἰς *ράχη τοῦ Ρωμηοῦ*[6]. Πλησίον δὲ τοῦ Περιβολίου ἀνεκάλυψαν οἱ Βλάχοι κάτοικοί του ἀρχαῖα μεταλλεῖα μὲ σκωρίας, καμίνους κ.λ.π. ὡς καὶ σαρκοφάγον μετ' ἀνθρωπίνου σκελετοῦ πελωρίου ἀναστήματος καὶ ἀρχαίαν τινὰ σφραγίδα, ἅτινα πάντα πηροῦσιν ἐν τῇ κώμῃ των παρὰ τῇ οἰκίᾳ τοῦ *κουτζάμπαση*. Δείγματα δὲ λίθων, παρουσιασθέντων ὑπὸ τῶν κατοίκων εἰς εἰδήμονας ὀρυκτολόγους ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Κωνσταντινουπόλει, ἀπέδειξαν ὅτι τὸ ὄρος ἔχει πολλὰς μεταλλικὰς οὐσίας, ἐν αἷς καὶ γαλατίτην καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον.

Παρατηροῦμεν ὅτι οἱ Βλάχοι ἐνταῦθα δὲν εἶνε πλέον νομάδες σκηνῖται, ὡς οἱ Καραγκοῦνοι, θὰ ἴδωμεν δὲ ὅτι δὲν εἶνε καὶ τόσον βάρβαροι, οὔτε τόσον ἀπομεμακρυσμένοι τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἶνε ἐγκατεστημένοι εἰς κώμας μεγάλας, ἃς αὐτοὶ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐθεμελίωσαν καὶ διατηροῦσιν. Αἱ κῶμαί των κεῖνται ἐπὶ ὡραιοτάτων θέσεων, ἐν μέσῳ ὑψηλοτάτων ὀρέων, ἀπεράντων παρθένων δασῶν, χλοερῶν ὀροπεδίων καὶ ὑδάτων διαυγεστάτων καὶ ἀφθόνων. Ἔχουσιν οἰκίας λιθοκτίστους καὶ λιθοσκεπάστους, εὐρυχώρους καὶ ὑψηλάς, πλήρεις ὡραιότητος ἔξωθεν, ἔσωθεν δὲ κομψοτάτας καὶ πλουσίας. Περικοσμοῦνται δὲ αἱ οἰκίαι των ὑπὸ ἐκτενῶν κήπων εὐφορωτάτων, ἐν οἷς μεταξὺ ἄλλων καλλιεργοῦσι καὶ πλεῖστα ὠποροφόρα δένδρα, ἅτινα ἐκτὸς τῶν καρπῶν ἐπιδαψιλεύουσι κατὰ τὸ θέρος καὶ παχεῖας σκιὰς ἐπὶ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν εὐρυτάτων μαρμαροστρώτων αὐλῶν των. Ἔχουσιν ἀγορὰς μεγάλας, μὲ εὐκατάστατα καταστήματα, ἔχουσιν ἐκκλησίας ἀρχαίας μεγάλας καὶ εὐκόσμους μὲ ὡραίας βυζαντινὰς εἰκόνας καὶ ὑψηλὰ μεγαλοπρεπῆ κωδωνοστάσια (4 ἡ Σαμμαρίνα), τελοῦντες λαμπρὰς πανηγύρεις ἐπὶ τῇ μνήμῃ αὐτῶν. Ἔχουσι *πρωτόγερον* (κλητῆρα τοῦ προεστοῦ), *κουτζάμπασην* ἢ *μουχτάρην* (πρόεστὸν) *δημογέροντας*, ἱερεῖς, ἰατροὺς, διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας κάπου—κάπου. Ἡ Σαμμαρίνα μάλιστα ἔχει καὶ *ἀδελφότητα*, συσταθεῖσαν τῷ 1874 καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς κώμης καθόλου σκοποῦσαν καὶ ἀριθμοῦσαν μέχρι τοῦδε κεφάλαιον ἄνω τῶν 50,000 γροσίων (δραχ. 12,500). Ἡ Σαμμαρίνα ἔχει 4 Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Ἡ Μακεδονορρωμουνικὴ προπαγάνδα, ὅτε τῷ 1880 ἐπεχείρησε κατὰ πρῶτον ν' ἀποστείλῃ εἰς τοὺς Βλάχους τῆς Ἠπείρου τοὺς διδασκάλους της, κατώρθωσε διὰ τῶν ὑποσχέσεών της τῶν ἀπατηλῶν νὰ πείσῃ καὶ ἱκανὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητος τῆς Σαμμαρίνης, προσηλυτισθέντα, νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ εἰρημένον κεφάλαιον ταύτης καὶ τὰς προσόδους αὐτοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ διάδοσιν τῆς Ρωμουνικῆς μαθήσεως ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐπαράτου Προπαγάνδας. Ἀλλ' οἱ πλέον φιλοπάτριδες ἐξεγείραντες τοὺς κατοίκους, οἵτινες εἶνε καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐθνικὰ αἰσθήματα Ἕλληνες, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ παραιτηθῶσι τοῦ μελετωμένου. Σχολεῖα ὅμως κατώρθωσεν ἡ Προπαγάνδα νὰ συστήσῃ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐν Βοϊούσῃ καὶ ἐν Περιβολίῳ καὶ εἰς Γράμμοστάν καὶ ἀλλαχοῦ, διατηρούμενα δυστυχῶς μέχρι σήμερον καὶ ἀποδίδοντα αὐτῇ καρπούς, καθότι πολλοὺς ἐκεῖθεν ἀφήρπασεν αὕτη ὀπαδούς, διδασκάλους μάλιστα, ἐν οἷς καὶ ὁ περίβοητος Ἀπόστολος Μαργαρίτης καὶ ὁ ἐν Ἰασίῳ καθηγητὴς Ι. Καραγιάννης ἐξ Ἀβδέλας, τελειόφοιτος τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Καίτοι ὁ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Σύλλογος ἐν δυσὶν ἐκ τῶν κωμῶν τούτων, ἐν Σαμμαρίνῃ καὶ ἐν Περιβολίῳ, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, συντηρεῖ Ἑλληνικὰ σχολεῖα. Χρειάζεται ὅμως μεγαλειτέρα ὑποστήριξις ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου καὶ περισσοτέρα τις ἐνέργεια ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Οἱ κάτοικοι τῶν κωμῶν τούτων διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις, εἰς τὴν τῶν ποιμένων καὶ τὴν τῶν ἐμπόρων, οὕτως εἰπεῖν, διακρινομένας ἐκ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν. Διότι οἱ μὲν ποιμένες φοροῦσι καθ' ὁλόκληρίαν λευκὰ ἐνδύματα, οἱ δὲ τῆς ἑτέρας τάξεως μαῦρα. Ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ χρῶμα διαφέρουσι τὰ ἐνδύματά των. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε τὰ αὐτά, συνιστάμενα ἀπὸ μάλλινα ποδήρη *σιγκούνια*, περικνημίδας μαλλίνους ὄπισθεν κομβωμένας, μακροὺς λινοὺς χιτῶνας, δίκην φουστανέλας, καὶ ὡς ἐπανωφόριον *φλόκατον*, ὁτὲ μὲν μαύρην ὁτὲ δὲ λευκήν. Τὰ περιπόδιά των εἶνε πολυποίκιλτα, κατασκευαζόμενα ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν φιλοκάλων γυναικῶν των. Αἱ γυναῖκες φοροῦσιν ἐπὶ τῶν λευκῶν χιτώνων των, *σιγκούνια* ἢ *τσιπούνια* κλειστά, περικέντητα κατὰ τὸν ποδόγυρον καὶ τὰς ἄλλας ἄκρας μὲ *γαϊτάνια* μεταξωτὰ ἐρυθροῦ χρώματος. Τὰ πολλὰ μάλιστα κεντήματα παρατηροῦνται ἐπὶ τοῦ στήθους, ὅπου φέρουσι καὶ δύο σειρὰς καθέτους, ὡς οἱ εὔζωνοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, κομβίων μεγάλων ὠοειδῶν ἀργυρῶν. Αἱ εὐπορώτεραι φοροῦσι καὶ *φουστάνια* καὶ δὴ καὶ μεταξωτά, καθὼς καὶ *ποδιάς* ὡς ἐπανωφόριον δὲ βαρεῖαν μελανόχρουν φλοκάταν ἔξωθεν πεποικιλμένην, ἔσωθεν δὲ πλήρη μαλλίνων θυσάνων (φλόκων). Τὰ περιπόδιά των ἐπίσης πεποικιλμένα διὰ διαφόρων κεχρωσμένων κλωστῶν μαλλίνων καὶ μεταξωτῶν, καὶ τὰ ὑποδήματα οἷα καὶ τὰ τῶν Ἑλληνίδων χωρικῶν· ἄλλην ὅμως ἐποχὴν ἐφόρουν ἐρυθρᾶ ταῦτα, ὡς μαρτυρεῖ ᾄσμά τι Βλαχικὸν διασωθὲν παρ' αὐτοῖς[1]. Περὶ τὴν ὀσφὺν φέρουσι χρυσῆν ἢ ἀργυρᾶν ζώνην αἱ εὔποροι, αἱ δὲ κατώτεραι δερματίνην μὲ μεγάλας ἀργυρᾶς ἢ ἐπιχρύσους *τοκάδας* ἔμπροσθεν. Καὶ ἀναρτῶσιν ἐκ τῆς ζώνης δι' ἀργυρᾶς ἁλύσου μικρᾶς μαχαιριδίον (σουγιᾶν) ἀργυροῦν πᾶσαι. Ἐπίσης ἀγαπῶσι νὰ στολίζωσι πολὺ τὴν κεφαλήν. Αἱ νέαι φέρουσι φέσιον ἐρυθρὸν μικρόν, ἐπάνω πεποικιλμένον διὰ χρυσῶν νημάτων, περὶς δὲ κεκαλυμμένον ὑπὸ σειρῶν νομισμάτων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν. Ὁ θύσανος τοῦ φεσίου πίπτει ἐπὶ τῶν νώτων μακρὺς καὶ παχὺς συνιστάμενος ἐκ χρυσοῦ καὶ μετάξης[2]. Σειρὰς χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων (γκιουρντάνια) συνειθίζουσι νὰ παρατάττωσι καὶ ἐπὶ τῶν στηθῶν των[3]. Αἱ δὲ γηραιαὶ συνειθίζουσι νὰ δένωσιν ἁπλῶς τὴν κεφαλὴν διὰ βαθυκνάνου μανδηλίου ἢ θέτουσιν ἐπ' αὐτῆς τὴν πρὸς τὴν τῶν Καραγκουνισσῶν παρομοίαν τιάραν (balso).

Ἀμφότερα τὰ γένη τῆς βλαχικῆς ταύτης φυλῆς εἶνε ἀναστήματος ὑψηλοῦ καὶ καταπληκτικῆς εὐρωστείας καὶ ὡραιότητος. Ἔχουσι κανονικώτατα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου καὶ τὴν ὄψιν εὐχαριν, ζωηρὰν καὶ ἐρυθρόλευκον. Ἰδοὺ πῶς ἐγκωμιάζεται ἡ παρθένος παρ' αὐτοῖς ἐν τινι βλαχικῷ ᾄσματι καθ' ἡμετέραν μετάφρασιν:

—Γαϊτάνια εἶνε τὰ φρύδια σου, τὰ μάτια σου φλιτζάνια,
ἡ μύτη σου κονδυλωτή, τὸ στόμα σου κορζέλι,
δαχτυλιδένια ἡ μέση σου, τὰ στήθεια σου λεμόνια,
καὶ περδικένιος ὁ λαιμός, κόρη μου ποιὸς σ'ἐγέννα;
—Μὰ τὸν Θεό, ἡ μάναμου μ' ἐγέννησε ἡ δική μου...:

εἶνε πολὺ ὡραῖαι τῷ ὄντι αἱ γυναῖκες αὐτῶν εἶνε δ' ἐπίσης ἐργατικώταται καὶ φιλόκαλοι. Οἱ ἄνδρες ἀγαπῶσι πολὺ τὸν οἶνον.

Οἱ ποιμένες κατοικοῦσι πάντοτε τὰ ἄκρα τῶν κωμῶν. Καταγίνονται δ' ὁριστικῶς εἰς τὴν πλουσίαν κτηνοτροφίαν των, τρέφοντες πλεῖστα ποίμνια προβάτων καὶ αἰγῶν καὶ ἀγέλας ἵππων καὶ φορβάδων[4]. Τὰ ἐκ τοῦ γάλακτος κατασκευαζόμενα τυρία καὶ βούτυρα πωλοῦσιν εἰς ἐμπόρους Ἕλληνας, τὰ δ' ἔρια τῶν ποιμνίων των εἰς τοὺς συγχωριανούς των, οἵτινες, εἰς τὴν ἄλλην τάξιν ὑπαγόμενοι, κατασκευάζουσι δι' αὐτῶν διάφορα ὑφάσματα. Ἐνταῦθα κατασκευάζεται ἡ περίφημος ἐκείνη *μετζίθρα* τῆς Ἠπείρου, ἡ παρ' αὐτοῖς *οὔρδα*. Ἐκτὸς τοῦ ἐτησίου τούτου πλούτου εὑρίσκουσιν εἰς τὸ ἐπάγγελμά των αὐτὸ τὴν ἀγροτικὴν ἐκείνην εἰδυλλιακὴν ζωήν, ἣν τόσον ζηλεύομεν ἡμεῖς οἱ τῶν πόλεων κάτοικοι. Ἓν βλάχικον ᾄσμά των, ὅπερ παραθέτομεν, ἐν μεταφράσει, ἰδοὺ πῶς ψάλλει τὴν ζωὴν ταύτην:

Γιὰ τὴν τζομπάνικη ζωὴ ὅλοι κουτὸν μὲ λένε,
Μάχω δικό μ' κοπάδι ἐγὼ καὶ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου
Ἔχω φλογέρα ποῦ λαλῶ κι'ἀντιλαλοῦν οἱ βράχοι,
Ἔχω τἀγέρι ποῦ γοργὸ μοῦ φέρνει τὰ χαμπέρια,
Ἔχω λειβάδια ἀνθόσπαρτα, βουνὰ γεμάτα δέντρα.
Δὲ θέλω μαρμαρόχτιστα θεώρατα παλάτια,
Οὔτε καὶ θέλω νὰ μὲ λέν ἀπὸ γενιά, ἀπὸ σόϊ.
Ἔχουν χτηνὶ καὶ θάνατο, οἱ ἄχρηστοι 'ς τὰ παλάτια,
Κ' ἐγὼ εἶμ' ἐδῶ σὰν βασιλιᾶς, ἔχω δικούς μου νόμους.
Ὁ κόσμος ὅλος νὰ καῇ, ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ,
Καὶ μονυχὰ ἡ φλογέρα μου ν'ἀκούγετ' ἄκρη 'ς ἄκρη.
Κάθε βραδιὰ ἔχω ζέφκι ἐγὼ, κάθε βραδιὰ τσιμπούσι,
Μὲ τό κοπέδι 'ς' τὸ μαντρὶ σὰν ὁ παπᾶς 'ςτὸ δεῖπνο.
Πτάνω μετρῶ τὰ πρόβατα, ὤμορφα σὰν τ'ἀστέρια,
Τζομπάνος εἶμαι ἀληθινά, ἀλλὰ κουτὸς δὲν εἶμαι;
Εἶμαι μονάχος βασιλιᾶς ἀπάνω 'ς τὰ βουνά μου,
Ἔχω παλάτια τὰ βουνά, κοπέλια μου τοὺς κάμπους.
Τῇ θάλασσα ἀγαπητικιὰ καὶ συντροφιὰ τ'ἀστέρια.
Ἐσεῖς ποῦ κλείετε 'ς τὰ ψηλὰ καὶ μαρμαρένια σπίτια;
Πόχετε ἀρρώστεια ἀπάνω σας, ἐλᾶτε ἐδῶ σ'ἐμένα,
Νὰ βρῆτε χρόνια ἀτέλειωτα 'ςτὴ στρούγκα καὶ 'ςτὴ στάνη.

Οἱ τῆς ἑτέρας τάξεως κυρίως, ὡς εἴπομεν καταγίνονται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων (δίμιτον, σαμαρᾶν, σκουτί, βελέντζας), ἅτινα κατασκευάζουσιν ἐργαζόμενοι ἀόκνως ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. Βλέπει τις καὶ ἄνδρας μὲ τὴν ἠλακάτην εἰς τὰς χεῖρας ἢ κύπτοντας εἰς τὰ *λαράρια* (χτένια), δι' ὧν κτενίζουσι τὰ πλυμένα ἔρια, καὶ παρασκευάζουσιν αὐτὰ ἐν τολύπαις διὰ γνέσιμον. Τὰ ὑφάσματα ταῦτα πωλοῦσι κατόπιν εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Κονίτσης καὶ τῶν Ἰωαννίνων τῆς Ἠπείρου, τῶν Γρεβενῶν καὶ τῶν Βιτωλίων τῆς Μακεδονίας, καὶ τῶν Τρικκάλων, τῆς Καρδίτσης, τῆς Λαρίσσης, τοῦ Βώλου, τῆς Λαμίας, τῆς Ἀταλάντης, τῆς Λεβαδείας καὶ τῶν Θηβῶν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ὅπου ἐπὶ τούτῳ κατέρχονται. Μετὰ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο ἔχουσι τὸ τῶν σαγμάτων. Οἱ πλεῖστοι καὶ οἱ καλήτεροι σαγματοποιοὶ τῆς Ἠπείρου, Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ Θεσσαλίας εἶνε οἱ Σαμμαριναῖοι καὶ οἱ Μετσοβῖται. Ἐπίσης ἀσχολοῦνται ἀνέκαθεν καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν. Ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων ἡ Σαμμαρίνα ἐξήγαγε τοὺς πλείστους ζωγράφους, ἁγιογράφους μᾶλλον εἰπεῖν, τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Πολλαὶ ἐκκλησίαι παλαιαὶ διασώζουσι τὴν τέχνην τῶν ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτῶν, εἰ καὶ ἐν πολλαῖς τὰ ὀνόματά των ὑπὸ τοῦ χρόνου ἢ ὑπὸ κακῆς χειρὸς ἐξηλείφθησαν.

Καὶ σήμερον δ' ἀκόμη πολλοὶ ἐκ Σαμμαρίνης ἁγιογράφοι κατέρχονται μέχρις Πελοποννήσου πρὸς ζωγράφισιν ναῶν. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐρχόμενος ἐκ Πατρῶν ἐνταῦθα εἶχον ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ 6 τοιούτους συνταξειδιώτας. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγ. Νικολάου τοῦ Συρράκου, ἐπὶ τῆς Πίνδου, τὸν ὁποῖον Σαμμαριναῖος ἁγιογράφος εἶχεν *ἱστορήσει* πολὺ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ ὅστις ἐσχάτως ἀπετέρωθη ὑπὸ αἰφνιδίας πυρκαϊᾶς, ἐνθυμοῦμαι ἀκριβέστατα ὅτι εἶδον τὴν αὐτὴν ἁγιογραφίαν, ἣν βλέπω σήμερον ἐπὶ τῶν μαρμάρ-

---

1 «Παρναστός», φυλλ. Ἰουν. 1890 «τρεῖς δρακόλιμναι ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου», ὑπὸ Κ. Δ. Κρυσταλλη.

2 Ἀῶος ὄρος καὶ ποταμὸς καὶ ἐν Κύπρῳ (Γ. Φραγκούδη. «Κύπρος», Ἀθῆναι 1890).

3 Εἶνε γνωστόν, ὅτι οἱ Βυζαντῖνοι συγγραφεῖς ἀναφέρουσι τοὺς Βλάχους τῆς Πίνδου, οὓς διαιροῦσιν εἰς Μπουΐους, Μαλακασίους κλπ. ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλβανοι (ὡς ὁ Χαλκοκονδύλης καὶ ἄλλοι).

1 Μὴ εἶνε οἱ παρὰ Βυζαντίνοις Μπούϊοι;

2 Ἐκ τοῦ παρὰ=Λύος, ὅπως ἐλέγετο καὶ ἄλλως ὁ Ἀῶος.

3 Καὶ οἱ σημερινοὶ περιηγηταὶ θέτουσι τὴν ἀρχαίαν Ἐρίβοιαν μεταξὺ Κονίτζης καὶ Σαμμαρίνης.

4 «Παρνασσός» φυλλ. Ἰουν. 1890 «τρεῖς δρακόλιμναι ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου».

5 Ἕλληνες ἢ Ἑλληνικὰ λέγει σήμερον ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐρείπια οἰκοδομημάτων ἢ θέσεις, ὅπου κατῴκησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες

6 Ἰδοὺ πῶς ἀναφέρει τὸ ᾆσμα, ὅπερ καὶ σήμερον ἔτι ᾄδεται, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐν Σαμμαρίνῃ:

τί 'ν' τὰ μπαϊράκια πωρχονται
ἀπ' τοῦ Ρωμηοῦ τὴ ράχη;

Καὶ βρύσις τις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὄρους καλεῖται Greco, περὶ ἧς διηγοῦνται ὅτι Ἕλλήν τις (Ρωμαῖος) ὀδοιπόρος πιὼν κεκοπιακὼς ἐκ τοῦ ψυχροτάτου ὕδατός της ἀπέθανεν ἀμέσως, ὅπερ ὅμως ἀπίθανον.

1 Ὁ νέος ἀποτείνεται πρὸς τὴν λατρευτὴν τῆς καρδίας του προσκαλῶν αὐτὴν νὰ φύγωσιν εἰς ἄλλον τόπον, ὅπου οἱ δύο των θὰ ζήσουν καλλίτερα καὶ ὅπου μεταξὺ ἄλλων θὰ τῆς κάμῃ καὶ παπούτσια κόκκινα (paputsâ rossâ).

2 Ἐρυθρὰ φέσια μὲ μικρὸν χρυσοῦν θύσανον φαίνεται ὅτι ἐφόρουν καὶ αἱ Ἑλληνίδες τῆς Ἠπείρου ἄλλοτε, ὡς μαρτυρεῖ δίστιχόν τι περιπαθέστατον, ὅπερ ἀποτείνει ὁ Ἀλῆ πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων πρὸς τὴν ὡραίαν του Βασιλικήν, λέγων:
Ὄντας βάνεις τ' ἄλκο φέσι μὲ τὴ φούντα τὴ χρυσή,
Τρέμει ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ μ' ὅλα τ' ἄστρα του μαζί.

3 Τοιαῦτα γκιουρντάνια (ὅρμους) ἐφόρουν καὶ αἱ τῶν ἀρχαίων γυναῖκες· ὁ Ἡσίοδος λέγει:
Ἀμφὶ δὲ Χάριτες θεαὶ καὶ πότνια Πειθὼ
Ὅρμους χρυσείους ἔθεσαν χροΐ....

4 Καὶ ἐν τῇ Ὁμηρικῇ ἐποχῇ οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ πλούσιοι ἔτρεφον ἴλας, ἀγέλας ἵππων, μεγάλην καὶ τιμίαν κτῆσιν θεωροῦντες τοῦτο (ἴδε Ἰλ. Δ, 564 καὶ καθεξῆς).

ρων τῶν ἐρειπίων τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ἄλλοτε ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Τὸ αὐτὸ ὕφος τῶν ἁγίων, ἡ αὐτὴ κατάταξις, ὁ αὐτὸς κανὼν εἰς τὴν στάσιν καὶ τὰς πτυχάς, τὰ αὐτὰ μαιανδρικὰ κοσμήματα, ἀπαράλλακτα—ἀπαράλλακτα. Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι, ἐάν ποτε ἤθελεν ἀνακαλυφθῇ ὁ ζωγράφος αὐτοῦ, οὗτος θὰ εἶνε Σαμμαριναῖος, ἤ, ἐὰν ὄχι, θὰ εἶνε μαθητὴς τούτου ὁ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου Συρράκου *ἱστορήσας* Σαμμαριναῖος. Τοιαύτας Σαμμαριναίων ἁγιογραφίας εἶδα εἰς πολλὰς παλαιὰς καὶ νέας ἐκκλησίας τῆς Ἠπείρου. Μεγάλης δ' εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐάν τις εἰδήμων τῶν τοιούτων ἤθελεν ἐπιχειρήσει ἐπιτοπίως νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ἔργα τῆς ζωγραφικῆς τῶν Βλάχων τούτων τῆς Πίνδου. Οἱ Σαμμαριναῖοι εἶνε καὶ ἄριστοι μαχαιροποιοί, ὧν τὰ γιαταγάνια εἶνε θαυμαστά.

Ἄλλοι πάλιν ἐκ τῆς τάξεως ταύτης κέκτηνται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ *ἀγωγιάτου*. Ἕκαστος τούτων ἔχει τὰ ὑποζύγιά του ἀναλόγως τῶν δυνάμεών του δηλ. 10, 15, 20, 30, 50, 100, 200 καὶ καθεξῆς. Αἱ πληθύες αὗται λέγονται *καρβάνια*, ὁ δὲ ἰδιοκτήτης αὐτῶν *καρβανάρης*. Οἱ εὔποροι ἔχουσι καὶ ὑπηρέτας εἰς τὰ μεγάλα καρβάνια των, οὓς καλοῦσι *κοπέλια*. Οἱ εὔποροι καρβανάριδες καταντῶσιν ἐκεῖ περιώνυμοι. Τοιοῦτοι εἶνε ὁ Βασιλάκης ἐκ Βοϊούσης, οἱ Μισαῖοι ἐκ Περιβολίου, ὁ Χατζῆ-Πύρρος ἐκ Σαμμαρίνης κ.λ.π. Τὰ καρβάνια εἶνε ἡ μόνη περιουσία αὐτῶν. Ἀπέρχονται μετ' αὐτῶν εἰς τὰς ἀπωτέρας ἄκρας τῆς Ἠπείρου, Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ Θεσσαλίας μετακομίζοντες διάφορα προϊόντα ἢ ξένα ἐπὶ ἀμοιβῇ μετακομίσεως ἢ ἐμπορευόμενα ὑπ' αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἀρκετὰ κερδίζοντες ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς οἰκογενείας των. Ὅταν οἰκογένειά τις τυγχάνῃ πολυμελής, τινὲς ἐκ τῶν υἱῶν ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ὑφαντικήν. Ὥστε ἢ οὕτως ἢ ἄλλως οἱ Βλάχοι οὗτοι εὑρίσκονται ἐν λίαν καλῇ καταστάσει. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς μεταξὺ αὐτῶν ὄχι μόνον πεινᾷ, ἀλλ' οὐδὲ πένεται.

Ἡ διὰ τῶν καρβανίων ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῶν ἑστιῶν των, εἶνε οὕτως εἰπεῖν *ξενιτειά*. Διὸ ὅταν ἀναχωροῦσιν ἢ ἐπιστρέφωσιν αἰσθάνονται τὴν λύπην ἐκείνην ἢ τὴν χαράν, ἣν αἰσθάνεται ὁ Ἠπειρώτης ἰδίως, ὅστις ὑπὲρ πάντα Ἕλληνα προωρίσθη ὑπὸ τῆς Μοίρας του ἀνέκαθεν νὰ ξενιτεύηται. Καὶ ἀπαράλλακτα ὡς πᾶς Ἠπειρώτης οὕτω καὶ ὁ Βλάχος οὗτος τῆς Πίνδου ἐκχύνει τὴν λύπην ἢ τὴν χαράν του αὐτὴν εἰς τραγούδια, εἰς τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα καὶ περιπαθέστατα *τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς*, ἅτινα, ἂν καὶ Βλαχικά, ἔχουσιν ὅμως τὸ αὐτὸ ἄλγος, τὴν αὐτὴν χάριν, τὴν αὐτὴν μελῳδίαν, τὸ αὐτὸ πνεῦμα μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν.

Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μεταφράζομέν τινα ἐξ αὐτῶν ἐνταῦθα.

Ἔδυσε ὁ ἥλιος στὴν αὐλή, ξύπνα, ἀκριβή μου, ξύπνα,

λέγει πρὸς τὴν νεαρὰν σύζυγόν του ὁ νεονυμφευμένος ταξιδευτής, ἀφυπνιζόμενος ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς τὴν πρωΐαν, καθ' ἣν μέλλει ν' ἀναχωρήσῃ. Ἡ σύζυγος, ἀλγοῦσα ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ του, σφίγγει αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ θέλει νὰ τὸν ἀποκοιμίσῃ ἀκόμη διὰ τοιούτων λόγων:

Δὲν εἶν' ὁ ἥλιος, εἶν' αὐτὸ τῆς νύχτας τὸ φεγγάρι.
Κοιμήσου ἀκόμα, σφίξε με γλυκὰ στὴν ἀγκαλιά σου,
Καὶ φίλησέ με στὸ λαιμό, στὰ μάτια καὶ στὰ φρύδια.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀρχίζουσι νὰ φωνάζουσι οἱ ἀλέκτορες. Τοὺς ἀκούει ὁ ἀγρυπνῶν σύζυγος καὶ ἐπαναλέγει:

Ἄκου, Μαρούσιω, κί, κί, κί, φωνάζουνε τὰ ὀρνίθια,
Ξύπν' ἀκριβή μου, κ' ἔφεξε καὶ πάει ὁ ἥλιος γιόμα
Καὶ θὰ μ' ἀφήσ' ἡ συντροφιά....

Τέλος ἐγείρονται τῆς κλίνης ἀμφότεροι, διότι ἀκούεται εἰς τὴν θύραν καὶ ὁ κτύπος τῶν ἀναμενόντων συντρόφων. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἀναλύεται τότε εἰς θλιβερὰ δάκρυα, ἐνῷ ὁ σύζυγός της παρακαλεῖ τὴν γραῖαν μητέρα του νὰ προετοιμάσῃ τὰ τῆς ἀναχωρήσεώς του διὰ τοιούτων ἀλγεινῶν λόγων:

Κλάψε με, μάνα μ', κλάψε με, κ' ἐγὼ θὰ πάω στὰ ξένα,
Στὰ ξένα καὶ στὰ μακρυνά, γιὰ ζῶ καὶ γιὰ πεθαίνω.
Βουνὰ τετράψηλα, κ' ἐρμιαῖς καὶ κάμπους θὰ περάσω,
Ποιὸς ξέρει ἂν θὰ σᾶς ξαναϊδῶ, ποιὸς ξέρει ἂν θὰ γυρίσω.
Μάνα στὴν πόρτα κύτταξε, ποιὸς εἶνε ποῦ βροντάει,
Θὰ νάνε ἡ μαύρη συντροφιά! Ἄνοιξε, μάνα μ' ἄνξε,
Καὶ γύρνα καὶ συγύρεψε τὰ ἔρμα μου δισάκκια,
Γιατ' ἡ νυφούλα ἡ δύστυχη τὸ χωρισμό μου κλαίει...

Ἡ μήτηρ ἐκτελεῖ τὰ πάντα καὶ ἤδη τὸ καρβάνιον εἶνε ἕτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν. Ὁ ταξιδευτὴς λαμβάνει εἰς χεῖρας τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καρβανίου ζώου, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ αὐτὸ *καρβανάρης* καὶ εἶνε τὸ καλλίτερον πάντων καὶ πλέον περιποιημένον, φέρον περὶ τὸν λαιμὸν μέγαν κώδωνα, ἀσπάζεται τοὺς προσφιλεῖς οἰκείους του, μόλις ἐν δακρύοις ἀρθρῶν τοὺς λόγους τούτους:

Φεύγω καὶ σᾶς ἀφίνω 'γειά. Καὶ γιὰ τ' ἐμὲ ἂν πονεῖτε,
Τὴν ὤμορφη γυναῖκά μου νὰ μ' ἀγαπᾶτε θέλω,
Μὲ πόνο, σὰν τὰ μάτια σας, νὰ μοῦ τήνε φυλᾶτε,
Ὅσο νὰ πάω 'ς τὴν ξενιτειὰ καὶ νὰ γυρίσω πίσω....

Τῷ ὑπόσχονται ὅλοι τοῦτο δακρύοντες καὶ τὸν ἀποπέμπουσι διὰ τοῦ στερεοτύπου ἐκείνου *ὥρα σου καλή*, (oára ts' bunâ)!...

Ἐν τῇ ξενιτείᾳ οὗτος δὲν ἔχει ἄλλο πρὸ ὀφθαλμῶν ἢ πῶς νὰ κερδίσῃ ὅσον τάχιον καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν οἰκείων καὶ ἰδίᾳ τῆς νεαρᾶς συζύγου του, ἥτις τόσον ἀγαπᾷ αὐτόν, ὥστε τῷ ἀποστέλλει πολλάκις χαιρετίσματα μὲ τὰ ἄστρα ἢ μὲ τὰ πτηνά.

Μέσα 'ς τὰ φύλλα τῆς μηλιᾶς,
τῆς καστανιᾶς καὶ τῆς γκορτζιᾶς,
ἕνα πουλάκι κελαϊδεῖ
τὸ καλοκαῖρι τὴν αὐγή.
Ξυπνάει τοὺς δόλιους πιστικοὺς
τοὺς καρβανάρους τοὺς καλούς,
τοὺς πιστικοὺς 'ς τὰ πρόβατα,
τοὺς καρβανάρους 'ς τ' ἄλογα[1]
Ξυπνάει καὶ μιὰ λιγερή,
ὁποῦ κοιμᾶται μοναχή.
— Σήκω, μανοῦλα μ'[2], κι' ἄκουσε
Πῶς κελαϊδάει τὸ πουλί.
— Σώπαινε, κόρη μ', σώπαινε,
Μὲ τὰ πουλιὰ μὴ μάλωνε.

Δυνατὸν ὁ ξενιτευμένος νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ καὶ μετ' ἀπουσίαν δώδεκα καὶ δεκαπέντε μηνῶν (ὄχι ἐτῶν). Ἀναμένει ἡ σύζυγός του, ἀλλὰ μετ' ἄλγους καὶ ἀνησυχίας πάντοτε. Εἰς δὲ τοὺς ἐρωτῶντας αὐτήν:

1 Ὑπαινίττεται τὸν σύζυγόν της ὁδοιποροῦντα ἐν τῇ ξενιτείᾳ.
2 Ἡ πενθερά της..

Τ' ἔχεις, Μαρούσιω, κι' ὅλο κλαῖς, καὶ συχναναστενάζεις,

συγκεκινημένη αὐτὴ ἀπαντᾷ:

Καὶ τί καλὸ 'χω νὰ μὴ κλαίω, νὰ μὴν ἀναστενάζω,
Π' ἔχω τὸν ἄντρα μου μακρυὰ 'ς τὰ ἔρημα τὰ ξένα;
Δώδεκα μῆνες καρτερῶ κι' οὔτε κ' ἐφάνη ἀκόμα,
Θὰ καρτερέσω ἀκόμα τρεῖς κι' ἂν δὲν φανῇ κι' ὡς τότε,
Θὰ πάω νὰ γένω καλογρηά. . . . . . .

Ἡ χρυσῆ ἐλπίς της καὶ ὁ μόνος αὐτῆς φλογερὸς πόθος ἐκπληροῦται τέλος. Ὁ σύζυγος ἐπιστρέφει μετ' οὐ πολύ. Αὐτὴ δὲ μανθάνουσα ἐξέρχεται εἰς προϋπάντησίν του ἐνδεδυμένη τὰ πολυτιμότερα ἐνδύματά της. Ἰδοὺ πῶς λέγει ᾆσμά τι περὶ τούτου:

— Λεβέντες, ποῦ γυρνᾶτε ἀπ' τὴν ξενιτειά,
Μὴν εἴδατε καὶ τοὺς 'δικούς μας νὰ γυρνοῦν;

λέγουσι πρὸς ἐπιστρέφοντας ἐκ τῆς ξενιτείας αἱ γυναῖκες αἱ ἀναμένουσαι τοὺς οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἀπουσιάσαντας συζύγους των. Μόλις δὲ λαμβάνουσαι παρ' αὐτῶν τὴν χαροποιὰν ἀπάντησιν:

— Νάτοι, παρακοντά μας, πῶρχονται κι' αὐτοί,

σπεύδουσι κράζουσαι ἐν χαρᾷ:

— Συντρόφισσαις, γυρνᾶμε γιὰ ν' ἀλλάξουμε
τ' ἄσπρα καὶ τὰ χρυσᾶμας νὰ φορέσουμε,
τοὺς ἄντρας τοὺς καλοὺς μας ν' ἀγκαλιάσουμε.

Ἐνίοτε ὅμως ἀποθνήσκει ὁ σύζυγος ἐν τῇ ξενιτείᾳ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἂς φαντασθῇ μόνος ὁ ἀναγνώστης ὁποῖαι θλιβεραὶ σκηναὶ ἐξελίσσονται ἐν τῷ οἴκῳ του, ὅταν ἡ πικρὰ εἴδησις μαθευθῇ. Ἀλλὰ καὶ τούτων ἔτι θλιβερωτέραν σκηνὴν παριστᾷ τὸ ἀκόλουθον ᾆσμα, ὅπερ ἀπεικονίζει ἀδελφὸν ἐπιστρέψαντα ἐκ τῆς ξενιτείας ἑτοιμοθάνατον, καθ' ἃς ἡμέρας ἔμελλον νὰ τελεσθῶσι τῆς ἀδελφῆς του οἱ γάμοι. Ἰδοὺ τὸ ᾆσμα:

— Καϋμένη δὲ μὲ κλαῖς καὶ σύ; — Τί νὰ σοῦ κάμω ἡ [μαύρη;
Τ' ἀνάθεμα ὁ πατέρας μας νὰ τὤχῃ 'ς τὸ λαιμό του,
ποῦ σ' ἔστειλε 'ς τὰ μακρυνὰ 'ς τὰ ἔρημα τὰ ξένα.
— Γιὰ σένα φτιάνουνε προικιὰ καὶ τ' ἄλογο σελώνουν,
Γιὰ ἐμένα ράβουν σάβανα καὶ φτιάνουν τὸ κιβοῦρι!
Σ' ἐσένανε κρεμοῦν φλωριὰ τριγύρω 'στὸ λαιμό σου[1],
Κ' ἐμένα ἀνάβουνε κηριὰ 'ς τὸ νεκροκρεββατό μου!
Στάρι σὲ ἐσὲ θὰ ρίξουνε καὶ ρύζι καὶ κριθάρι[2],
Ἐμένα χῶμ' ἀνήλιαγο, βαρὺ καὶ κρύο θὰ ρίξουν!
Νηαῖς, ἀδερφούλα μου, σ' ἐσὲ ξανθαῖς θὰ τραγουδήσουν[3],
Καὶ μένα θλιβεραῖς γρηαῖς θὰ μὲ μοιρολογήσουν[4]!

Ὡς πρὸς τὸν ὁδοιπορικὸν αὐτοῦ βίου των σώζεται ἐν Σαμμαρίνῃ ἡ ἀκόλουθος παλαιὰ παράδοσις. Ὅτι κατά τινα καιρὸν Σαμμαριναῖοι καρβανάροι μὲ τὰ καρβάνια των φορτωμένα ἀπὸ ἐμπορεύματα ἐνῷ διήρχοντο τὰ μέρη τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἓν τῶν ζώων προσκροῦσαν ἐπί τινος βράχου ἐκινδύνευσε νὰ καταρρίψῃ τὸ φορτίον, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ κλίνῃ πρὸς τὴν γῆν. Ἰδὼν ὅμως αὐτό τις ἐκ τῆς συνοδείας, ἐφώναξε πρὸς τὸν κύριον τοῦ ζώου οὕτω βλαχιστί: Toárnâ, fráte, toárnâ! = γέρει, ἀδελφέ, γέρει (δηλ. τὸ φόρτωμα, ὅπως λέγουσιν οἱ Ἕλληνες χωρικοί). Ὁ κύριος τοῦ ζώου ἔσπευσε εἰς ἐπανόρθωσιν τοῦ φορτίου. Ἀλλὰ συγχρόνως οἱ καρβανάροι ἤκουσαν ἐν τῷ πρὸ αὐτῶν δάσει βαρὺν θόρυβον βηματισμῶν πολυαρίθμων, ἀνακύψαντες δὲ τοῦ δάσους εἶδον ὁλόκληρον στρατιὰν τρεπομένην εἰς φυγήν! Διότι τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα τότε ἦσαν Βλαχικά, ὡς λέγουσιν αὐτοί. Ὁ κ. Κ. Σάθας ἐν τῷ «Ἕλληνες στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀναγέννησις τῆς Ἑλληνικῆς τακτικῆς.» σελ. 12, λέγει ὅτι ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου (582) μέχρις ἐποχῆς τινος πρὸ τοῦ 1634 τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα ἀπηγγέλλοντο ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ὡς torna, move, verte, ad conto elina κτλ.

1 Ἐννοεῖ τὸν στολισμὸν αὐτῆς ὡς νύμφης.
2 Συνειθίζουσιν, ὡς θὰ ἴδωμεν, νὰ ραίνωσι τὴν νύμφην εἰς τὸ ξεκίνημα διὰ σίτου ἢ ὀρύζης ἢ κριθῆς, ὡς σημεῖον εὐδαιμονίας καὶ καλῆς προκοπῆς καὶ τεκνοποιήσεως.
3 Ὡς θὰ ἴδωμεν, παρθένοι ψάλλουσιν, ὡς παρ' ἀρχαίοις, ὑμεναίους τοῖς νεονύμφοις· ὅπως εἴδομεν καὶ παρὰ Καραγκούνοις.
4 Γραῖαι, μοιρολογίστραι καλούμεναι, κλαίουσιν, ὡς ἐπίσης θὰ ἴδωμεν, τοὺς νεκρούς των.

Ἡ πρὸς *ξενιτειὰν* ἀναχώρησις ἄρχεται συνήθως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Μαΐου μηνός. Προσπαθεῖ δ' ἕκαστος *ξενιτευμένος* νὰ εὑρεθῇ ἐν Σαμμαρίνῃ κατὰ τὸν Δεκαπενταύγουστον, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἄγαμος. Διότι κατὰ τὰς τρεῖς ἐκείνας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου τελεῖται ἐν Σαμμαρίνῃ ἡ μεγίστη παρ' αὐτοῖς πανήγυρις ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καλουμένη Stamaria atsâ marea *(Παναγία ἡ μεγάλη)* εἰς τὸν ὁμώνυμον ναόν, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς *Παναγίας τῆς Μικρᾶς*, ἧς ἐπίσης ἔχουσι ναόν. Τὰ ἐπίθετα *μεγάλη* καὶ *μικρὰ* προστίθενται τῷ ὀνόματι τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τοῦ μεγέθους τῶν δύο ἐν Σαμμαρίνῃ ναῶν αὐτῆς, τοῦ μὲν μικροῦ τοῦ δὲ μεγάλου καὶ κεντρικοῦ. Ἡ πανήγυρις αὕτη ἔχει ὄψιν ἑλληνικωτάτην, χαρακτῆρα δὲ καθαρῶς θρησκευτικόν· τελεῖται δὲ πομπωδεστάτη καὶ μεγαλοπρεπής, ἀφοῦ προστρέχουσιν εἰς αὐτὴν ἐξ ὅλων τῶν πέριξ χωρίων τῆς Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας καὶ δὴ καὶ ἐκ τῶν πόλεων Γρεββενῶν καὶ Κονίτσης καὶ Ἰωαννίνων, καὶ Τοῦρκοι ἀκόμη. Διότι θεωροῦσι τὴν Παναγίαν τῆς κώμης αὐτῆς θαυματουργὸν καὶ παραδέχονται *μεγάλην τὴν χάριν της*. Πλεῖστα ὅθεν ἀναθήματα ἐπισωρεύουσιν οἱ προσκυνηταὶ πρὸ τῆς ἁγίας εἰκόνος αὐτῆς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. Τοιαῦται μεγαλοπρεπεῖς πανηγύρεις ὀλίγαι λαμβάνουσι χώραν ἐν Ἑλλάδι. Ἀρωγὸς τοῖς θνητοῖς ἐπίσης θεωρεῖται καὶ ἡ δύναμις τῆς εἰκόνος τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ μοναστηρίῳ τῆς Σαμμαρίνης, ἐξισουμένου μάλιστα ἐνίοτε μετὰ τῆς Παναγίας.

Βόηθα Ἀϊλιὰ ἀπὸ τὸ Βιτσκὸ κι' Ἀϊλιὰ ἀπ' τὴ Σαμμαρίνα,
βόηθα κυρὰ καὶ Παναγιὰ ἀπὸ τὸ Μέγα Σπήλιο,
νὰ φτιάσω 'ς ταῖς εἰκόναις σας καντήλαις ἀσημένιαις!

κράζει, ἀπαράλλακτα ὅπως ἐπεκαλεῖτο ὁ Πηλείδης ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Τροίας τὸν Δωδωναῖον καὶ πελασγικὸν Δία εἰς βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ περιώνυμος Νάκας, τὸ πρωτοπαλλήκαρον τοῦ ἁρματωλοῦ τῶν Γρεββενῶν Γέρου-Τότσκα, ἐπικαλούμενος εἰς βοήθειαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅτε ἐν ἔτει 1808 συνεκροτήθη περὶ τὰ Γρεββενὰ πεισματωδεστάτη μάχη πρὸς ἀπειραρίθμους πεζοὺς καὶ ἱππεῖς Τούρκους, ὁδηγουμένους ὑπὸ τοῦ Διβητάρη, βαλῆ τῶν Γρεββενῶν καὶ δερβέναγα τῶν Χασίων.

Κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς Παναγίας λειτουργεῖ ἐν τῷ ναῷ τῆς Σαμμαρίνης ὁ Μητροπολίτης Γρεββενῶν καθ' ἕκαστον ἔτος. Μετὰ τὰς θρησκευτικὰς ἱερουργίας οἱ κάτοικοι πάντες, αὐτοὶ μόνοι, ὄχι οἱ ξένοι, ὅπως καὶ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν πομπὴν τῶν ἀρχαίων Παναθηναίων, στήνουσι μέγαν *τρίδιπλον* (τριπλοῦν) χορόν, παρόμοιον μὲ τὸν τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, τὸν συγκείμενον ἐκ τῶν παίδων, τῶν νεανιῶν καὶ τῶν γερόντων, ψαλλόντων τὸ πασίδηλον ἐκεῖνο ᾆσμα: ἄμες πόκ' ἦμες κτλ. Μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἐνταῦθα συνίσταται ἀπὸ ἄνδρας καὶ γυναῖκας. Ἄσματα δὲ λέγουσιν ἑλληνικὰ ἡρωϊκά, ἐν ἀρχῇ τῶν ὁποίων συνειθίζουσι πάντοτε ὡς στερεότυπον τὸ *τραγούδι τοῦ Μίχου*, ἤτοι τὸ ᾆσμα τοῦ συμπατριώτου των ἁρματωλοῦ, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, καὶ φονευθέντος ἐξ ἐνέδρας ὑπό τινος ἐχθρευομένου αὐτὸν συγχωρίου του Ἰτρίζη. Παραθέτομεν τὸ ἡρωϊκὸν τοῦτο ᾆσμα.

Ὁ Μίχος ἐκατέβαινε ἀπὸ τὴ Σαμμαρίνα,
μὲ τὸ ντουφέκι 'ς τὸ πλευρό, μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὴ ζώση,
νὰ πάῃ κατὰ τὰ χειμαδιὰ 'ς τὴ Σκιὰ καὶ 'ς τὸ Πρετόρι.
Πουλάκι 'πῆγε κ' ἔκατσε 'ς τὴ δέξια του τὴν πλάτη,
καὶ δὲν λαλοῦσε σὰν πουλί, οὔτε σὰν χελιδόνι,
μόν' ἐλαλοῦσε κ' ἔλεγεν ἀνθρώπινη κουβέντα:
— Πέρνα το, Μίχο, διάβα το αὐτὸ τὸ μονοπάτι,
κι' ἄλλη φορὰ δὲν τὸ περνᾷς, κι' ἄλλη δὲν τὸ διαβαίνεις.
Τὰ μάτια του χαμήλωσε, τὰ δάκρυα τὸν ἐπῆραν:
—Πουλάκι μου, ποῦ τὤμαθες, ποῦ τἄκουσες, πουλί μου,
—Ἐψὲς ἤμουν 'ς τοὺς οὐρανοὺς μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους
κι' ἄκουσα ποῦ σ' ἀνάφεραν μὲ τοὺς ἀπεθαμένους.
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε,
κι' ἀκούστηκε μιὰ ταπαριὰ μέσ' ἀπὸ τὸ λαγκάδι.
Ἰτρίζης τὸν χαρτέραε ψηλὰ μέσ' 'ς τὸ Μπουγάζι.
'Σ τὸ χῶμα ἔπεσε ἄλαλος ὁ Μίχος ὁ λεβέντης,
ποῦ ἦταν 'ς τὴ Φούρκα ἁρματωλός, 'ς τὴ Σαμμαρίνα [κλέφτης.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Κ. Δ. Κρυσταλλης

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΥΚΤΑ

Νύκτα γλυκειά, ἐσὺ 'στὸ λογισμό μου
Δίνεις φτερὰ κ' εὐθὺς πετάει νὰ φύγῃ.
Τὸ σκότος σου δὲν κρύβει τὸ Θεό μου
Καὶ 'στὴ χαρὰ τὸ ἀχεῖλι ἀγάλι ἀνοίγει.

Ἂν σκότος πλημμυρεῖ τὸν ὀφθαλμό μου
Τὸ δάκρυ μου κανένας δὲ ξανοίγει,
Κι' ὅποιος ζητᾷ νὰ ἰδῇ τὸ θάνατό μου
Μ' ἀφίνει νὰ αἰσθανθῶ ἄνεσι λίγη.

Ἀπὸ μικρὸς σ' ἀγάπησα· σὺ μόνη,
'Σ τὴν τρομερὴ τοῦ κόσμου ἀνεμοζάλη,
Ἔκανες τὴ ψυχή μου νὰ ἡμερώνῃ.

Πάντα ποθῶ τὴν ἥσυχή σου ἀγκάλη,
Καὶ μέσα 'στὸ σκοτάδι ποῦ μὲ ζώνει
Ἀκαρτερῶ τὴ νύκτα τὴ μεγάλη.

Στεφανος Μαρτζωκης

ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΑΡΤ ΒΛΑΚΗΣ

III

Ὁ καθηγητὴς Βλάκης, πράγματι, μεγάλας προσπαθείας κατέβαλεν, ὅπως εἰσαγάγῃ τὴν Νεοελληνικὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἐδιμβούργου. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἀπήγγειλεν ἐνώπιον τοῦ *Βασιλικοῦ Ἰνστιτούτου* τοῦ *Ἐδιμβούργου* σπουδαῖον λόγον «περὶ τοῦ φιλολογικοῦ πνεύματος καὶ χαρακτῆρος τῆς Νεοελληνικῆς».

Ἰδοὺ τί γράφει ἡμῖν ὑπὸ μηνολογίαν 10 Μαρτίου 1873.

«Εὐχαριστῶ διὰ τὴν βιογραφίαν σας τοῦ στρατηγοῦ Γράντ, ἣν θὰ μελετήσω, ἅμα ἀπαλλαχθῶ τῶν φιλολογικῶν μου ἀσχολιῶν. Κατὰ τὸ παρὸν ἀγνοῶ, ἂν ἡ κεφαλή μου εἶνε ἐπὶ τῶν ὤμων μου.....

Νῦν ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἐκτύπωσιν ἐκτενοῦς πραγματείας «Περὶ Νεοελληνικῆς», ἀντίτυπον τῆς ὁποίας θὰ πέμψω ὑμῖν, ἅμα λάβω παρὰ τοῦ τυπογράφου. Δημοσιευθήσεται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας τοῦ Ἐδιμβούργου.»

Κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώβριον γράφει,

«Ὁλόκληρον τὸ θέρος περιεπλανώμην εἰς τὴν Γερμανίαν· διὸ ἡ ἡμετέρα ἀπὸ 10 Μαΐου ἐπιστολὴ μόλις τὴν στιγμὴν ταύτην ἐνέπεσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Εὐγνωμονῶ πολὺ διὰ τὸ περὶ Σολωμοῦ ἄρθρον σας, ὅπερ ἀνέγνωσα μετ' ἐπιστασίας. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι τὸ μέτρον εἶνε τροχαϊκὸν τετράμετρον, ὁ δὲ Σολωμὸς λίαν καλῶς ἐποίησε μεταχειριζόμενος ἐν τῷ δημοτικῷ αὐτοῦ ᾄσματι τὴν δημώδη διάλεκτον...,..

Ἡ περὶ τοῦ φιλολογικοῦ πνεύματος καὶ χαρακτῆρος τῆς Νεοελληνικῆς πραγματεία μου, ἣν ἀνέγνωσα τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἐνώπιον τοῦ Βασιλικοῦ ἰνστιτούτου, ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἑταιρίας τὸν παρελθόντα Μάϊον, ἀλλ' οὐδὲν ἀντίτυπον μοὶ ἐστάλη μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης· ἅμα λάβω, θὰ σπεύσω νὰ πέμψω ὑμῖν ἕν.

Ἐν τούτοις λέγω ὑμῖν ὅτι προτίθεμαι νὰ συμπεριλάβω τὴν πραγματείαν ταύτην εἰς συλλογήν τινα τῶν ἀποκλειστικῶς φιλολογικῶν πραγματειῶν μου, αἵτινες δημοσιευθήσονται κατὰ τὸν χειμῶνα ὑπὸ τοῦ Μακ-Μιλλαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Ὧραι Ἑλληνικαί*. Ἀντίτυπον τοῦ ἔργου τούτου ἀσμένως θὰ πέμψω ὑμῖν, ἅμα ἐκδοθῇ».

Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματείᾳ ὁ Βλάκης διὰ σοφῶν καὶ ἀκαταμαχήτων ἐπιχειρημάτων ἀναλύει τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Νεοελληνικῆς. Κατὰ τὸν Σκῶτον λόγιον, ἡ Νεοελληνικὴ εἶνε ἡ μόνη ζῶσα γέφυρα μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου κόσμου, διότι αὕτη καὶ μόνη διετήρησε τὴν ζωτικότητα αὐτῆς, ἐνῷ ἡ Ἑβραϊκή, ἡ Λατινική, καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ γλῶσσαι αἱ χρησιμεύσασαι ὡς ἔκφρασις τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ἀπέθανον.

«Ὁ ἀπόλυτος καὶ ἀναλλοίωτος ὁρισμὸς ζώσης τινὸς γλώσσης» λέγει ὁ καθηγητὴς Βλάκης, «εἶνε ἀσύνετος· διότι ἡ μεταβολὴ εἶνε ἀναγκαίως ἡ ἀληθὴς πηγὴ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ τὰ ἐνυπάρχοντα ἐν πάσῃ γλώσσῃ στοιχεῖα ἀλλοιώσεως περιορίζονται ὑπὸ δύο διαφόρων συντηρητικῶν δυνάμεων, ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν. Καὶ ἐσωτερικὴ μὲν δύναμις εἶνε ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐξόχων διανοιῶν, τῶν δημιουργικῶν πνευμάτων, εἰς ἃ τὸ πλῆθος παρέχει ὡς ἐξ ἐνστίκτου ἀπόλυτον κῦρος ἕνεκα τοῦ ὕψους των· ἐξωτερικὴ δὲ δύναμις οἱ δύο μεγάλοι θεσμοὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας. Τὰς δυνάμεις ταύτας κέκτηται εἰς ἔξοχον βαθμὸν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀποκτήσασα μακρὰν σειρὰν ποιητῶν, φιλοσόφων καὶ ἐπιστημόνων, ἐξασκησάντων δικτατορικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὕφους. Προσθετέον ἐνταῦθα καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς συγκεντρωτικῆς κυβερνήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὔσης δημοκρατικῆς ὡς πρὸς τὰ δόγματα καὶ ἀριστοκρατικῆς ὡς πρὸς τὸ πολίτευμα. Τὰ προσόντα ταῦτα ἐπέτρεψαν

τῇ Ἑλληνικῇ γλώσῃ νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῆς χυδαίας διαλέκτου, ἧς ἴχνη ἀνευρίσκομεν εἰς ποιήματα νῦν λίαν δυσνόητα ἔτι, καίτοι ἐσχολιασμένα·

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Σταυροφοριῶν ὑπῆρχον ἐν Βυζαντίῳ δύο διακεκριμένοι κλάδοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ κλασικὸν ὕφος, ᾧ ἐχρῶντο οἱ πεπαιδευμένοι, καὶ ἡ χυδαία διάλεκτος, ὄργανον τοῦ ἀπαιδεύτου πλήθους· ἡ κατάστασις αὕτη ἐξηκολούθησεν ἄχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ τότε ἀντὶ νὰ παύσῃ ὁ ἀρχαῖος κλασικὸς τύπος καὶ νὰ πλασθῇ νέα γλῶσσα, ἔχουσα πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὃν λόγον ἔχει ἡ Ἰταλικὴ πρὸς τὴν Λατινικήν, τὸ κῦρος τῆς ἀρχαίας φιλολογίας καὶ ἐκκλησίας καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς ὀθωμανικῆς πολιτικῆς καὶ θρησκείας κατέστησαν πᾶσαν συγχώνευσιν ἀδύνατον. Οὕτω ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα διετηρήθη ἄχρι τοῦ 1821 παρηλλαγμένη καὶ ἀναμεμιγμένη μετὰ βαρβαρισμῶν καὶ νοθεύσεων, ἀλλὰ διατηροῦσα ὑγιᾶ πυρῆνα καὶ γνησίαν ἑλληνικὴν ζωτικότητα καὶ δυναμένη νὰ ἀποβάλῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν παρείσακτον ρύπον. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὗρεν αὐτὴν ὁ μέγας πατριώτης καὶ λόγιος Κοραῆς, ὁ μεταρρυθμιστὴς τῆς γλώσσης, ὅστις διετήρησε τὰς βάσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ ἰδιώματος καὶ ἀπέβαλε τὰ πρόσθετα στοιχεῖα, κατανοήσας ὅτι, ὅπως ἡ γλῶσσα χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας λογίους πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ, ἔπρεπε νὰ μείνῃ καταληπτὴ καὶ νὰ διατήρησῃ δημοτικὸν χαρακτῆρα. Οὕτως ὁ Κοραῆς ἐτράπη συνετῶς τὴν μέσην ὁδόν. Τῆς ἐνεστώσης νεοελληνικῆς γλώσσης ἄριστον κριτήριον εἶνε ἀναντιρρήτως αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἐκδηλοῦται νῦν ἰσχυρὰ ροπὴ πρὸς ἀνομόρφωσιν καὶ καθαρισμὸν τῆς γλώσσης, ὁ θέλων πρότυπόν τι ρωμαϊκῆς διαλέκτου πρὸς φιλολογικὸν σκοπὸν ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ δημοτικόν τι σύγγραμμα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν Βιέννῃ καὶ Ἐνετίᾳ, πρὶν γίνῃ ἐπαισθητὴ ἡ ἐπίδρασις τοῦ Κοραῆ».

Ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν φιλοσοφικὸν χαρακτῆρα τῆς Νεοελληνικῆς, ὁ Βλάκης ἀποδεικνύει ὅτι, καί τοι ὁ ἀρχικὸς τύπος τῶν λέξεων ὁτὲ μὲν διὰ συντομεύσεων καὶ συνιζήσεων ὁτὲ δὲ διὰ ἐπεκτάσεως ἢ προσχηματισμῶν μετεβλήθη ἐπαισθητῶς οὐχ ἧττον ἡ πλουσία αὐτῆς ζωτικότης ἐκδηλοῦται διὰ πολλῶν νέων καταλήψεων καὶ σχηματισμῶν. Τὰ δὲ ξένα στοιχεῖα, ἅτινα εἶχον προσκολληθῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διὰ τῶν αἰώνων, ἀπεβλήθησαν ὡς τὰ στίγματα τῆς νόσου, ἅμα κυκλοφορήσαντος ἐν τῷ ὀργανισμῷ νέου αἵματος. Πρὸς δὲ τούτοις ὑποστηρίζει δικαίως, ὅτι οἱ Ἕλληνες διετήρησαν τὸν ἀληθῆ τονισμὸν τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι λαοὶ ἐγκατέλιπον συστηματικῶς τὴν ἀρχαίαν ὀρθοέπειαν καὶ παρεδέχθησαν μίγμα τι Λατινικοῦ τονισμοῦ καὶ Ἀγγλικῆς προφορᾶς. Ὁμιλήσας ἐν τέλει περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὁ καθηγητὴς Βλάκης ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι γλῶσσα ἀντιστᾶσα εἰς τοσαύτας πολιτικὰς μεταβολὰς καὶ περιπετείας δὲν δύναται νὰ ἀποθάνῃ καὶ ἂν ἔτι τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον ἀπορροφηθῇ ὑπὸ μεγάλης τινὸς αὐτοκρατορίας, οἷα ἡ Ρωσία, καὶ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν λατινικὴν καὶ νὰ καταστῇ παγκόσμιον ὄργανον κοινωνίας μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων παντὸς ἔθνους.

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω πραγματείας ὁ ἀκάματος Βλάκης ἐδημοσίευσε

1ον Περὶ Ἑλληνικῶν Μέτρων.
2ον Περὶ Εὐριπίδου καὶ τῆς δραματικῆς αὐτοῦ τέχνης.
3ον Περὶ ἐρρύθμου ἀπαγγελίας τῶν Ἀρχαίων.
4ον Περὶ διδασκαλίας τῶν Γλωσσῶν.
5ον Περὶ τοῦ χαρακτῆρος, τῆς καταστάσεως καὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.
6ον Περὶ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος.
7ον Περὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Πρὸς δὲ τούτοις ἔγραψε πλεῖστα ὅσα ἄρθρα καὶ πραγματείας φιλολογικοῦ καὶ ἱστορικοῦ χαρακτῆρος, καταχωρισθείσας ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ περιοδικοῖς. Ἐν αὐταῖς ἀνασκευάζει δι' ἀκαταμαχήτων ἐπιχειρημάτων τὰς διαφόρους μονομερεῖς καὶ ἀβασίμους ἰδέας τοῦ περιφήμου ἱστορικοῦ Γροτίου καὶ Μὰξ Μυλλέρου τοῦ διακεκριμένου συντηρητικοῦ φιλολόγου· εἰσὶ δὲ τόσα πολλά, ὥστε ἄν τις συνέλεγεν αὐτὰ ἤθελεν ἀποτελέσει πολλοὺς ὀγκώδεις τόμους.

IV

Ὁ ἀκούραστος Βλάκης δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς ἄρθρα καὶ πραγματείας· διότι συνέγραψε καὶ ἄλλα σπουδαιότερα ἔργα, ἅτινα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς πέντε κατηγορίας.

Α' Ἠθικά, Φιλολογικά, Θεολογικὰ καὶ Πολιτικά.— Β' Ἑλληνικά.—Γ' Ποιητικά.—Δ' Γερμανικά.—Ε' Κελτικὰ ἢ περὶ τῶν Ὀρεινῶν Χωρῶν τῆς Σκωτίας.

Λυπούμεθα ὅτι οὔτε ὁ χρόνος οὔτε τὰ στενὰ ὅρια τῆς «*Ἑβδομάδος*» ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν ὅπως ποιήσωμεν ἐκτενῆ ἀνάλυσιν ἑνὸς ἑκάστου τούτων· οὐχ ἧττον θὰ ἀναφέρωμεν τὰ σπουδαιότερα χρονολογικῶς συνοδεύομενα διά τινων κρίσεων.

Τῷ 1834 ὁ καθηγητὴς Βλάκης ἐδημοσίευσεν ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Γκαίτη *Ὁ Φαῦστος* ἐπαινεθεῖσαν πολύ· ἀλλ' ὁ μεταφραστὴς οὐδεμίαν σημασίαν ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, θεωρήσας αὐτὸ ἐν τῶν νεανικῶν προϊόντων τοῦ καλάμου του, ἀνάξιον νὰ καθέξῃ θέσιν τινὰ ἐν τῇ Ἀγγλικῇ φιλολογίᾳ.

Τῷ 1880 μετὰ προηγουμένην ἐπιθεώρησιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν ἐξέδωκε καὶ δευτέραν ἔκδοσιν.

Τῷ 1850 ἐδημοσίευσεν ἔμμετρον μετάφρασιν ὅλων τῶν δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου μετὰ πολυτίμων σχολίων καὶ σημειώσεων. Ἡ μετάφρασις αὕτη ἐπηνέθη παρὰ πάντων τῶν Ἄγγλων καὶ Ἀμερικανῶν λογίων, ὁ δὲ Ἑλληνιστὴς Φέλτων, ἀποκαλεῖ αὐτήν, «τὴν ὡραιοτάτην καὶ πιστοτάτην πασῶν τῶν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ γλώσσῃ».

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσεν *Ἄσματα καὶ παραδόσεις τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος*, ἅτινα ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς. Ἐξαντληθείσης δὲ τῆς πρώτης ἐκδόσεως ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ὑπεχρεώθη νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ δευτέραν.

Τῷ 1858 ἐξέδωκε «Περὶ τοῦ κατὰ Πλάτωνα κάλλους, ὅπερ θεωρεῖται τὸ ἀριστούργημα τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ προϊόντων. Ἐν αὐτῷ ὁ Βλάκης ἀνασκευάζει μετὰ πλείστης ὅσης ἀκριβείας καὶ φιλοσοφικῶν ἐπιχειρημάτων τὰς περὶ ὡραίων τεχνῶν θεωρίας τοῦ Ἀλισῶνος καὶ Ζεύφρεῦ, τὰς περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος ἀναπτυχθείσας ἐν Ἐδιμβούργῳ.

Οἱ κύριοι οὗτοι προσεπάθησαν διὰ παντὸς μέσου νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι τὸ κάλλος τῶν ὡραίων τεχνῶν δὲν βασίζεται ἐπὶ αἰωνίων πραγματικῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἐπὶ αὐθαιρέτων καὶ δεσποτικῶν ἀναμνήσεων χρόνου τε καὶ τόπου.

Τῷ 1860 ἐδημοσίευσε τομίδιον *Λυρικῶν Ποιημάτων*, ὅπερ δὲν ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Τὰ ποιήματα ταῦτα φαίνεται ὅτι συνέγραψε χάριν παιδιᾶς καὶ ποικιλίας.

Τῷ 1866 ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ «*Ὁ Ὅμηρος καὶ ἡ Ἰλιάς, ἔμμετρος μετάφρασις μετὰ φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν σχολίων* ἐκ τεσσάρων τόμων.

Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὁ σοφὸς καθηγητὴς κατεδαπάνησε δώδεκα ἐτῶν ἀνέσεως ὥρας· διαιρεῖται δὲ εἰς τρία μέρη. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ πραγματεύεται μετὰ μεγίστης ἱστορικῆς μελέτης τὸ πολύπλοκον ζήτημα, τὸ ἀφορῶν τὴν ἀρχήν, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου φιλολόγου Οὐολφίου διήρεσε τοὺς πεπαιδευμένους εἰς δύο μεγάλα στρατόπεδα· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἐμπεριέχεται ἔμμετρος μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ φιλολογικαί, κριτικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ σημειώσεις, ἐν αἷς τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ζητήματα τῆς Ὁμηρικῆς ἀρχαιότητος σαφηνίζονται καὶ ἡ σημασία τῶν ἀμφιβόλων λέξεων ἀκριβῶς ἐξετάζεται.

Ἡ κυριωτέρα ὅμως ἰδέα ἣν ὁ καθηγητὴς Βλάκης προτίθεται νὰ ὑποστηρίξῃ εἶνε, ὅτι ὑπάρχει μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ τῶν ποιημάτων ἀοιδοῦ ἄνευ βιβλίου ᾄδοντος ὅπως τὸν ἀκροάζωνται ἄλλοι, καὶ ποιητοῦ ζῶντος ἐν φιλολογικῷ αἰῶνι καὶ γράφοντος ὅπως ἀναγινώσκηται. Ἄνευ δὲ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀδύνατον νὰ ἐπικρίνῃ τις σαφῶς τὴν Ἰλιάδα ἢ ὀρθῶς καὶ ἀκριβῶς νὰ μεταφράσῃ αὐτήν· Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Οὐόλφιον θεωρίαν ὁ Βλάκης κατέχει τὸ διάμεσον ὅπερ θεωρεῖ τὸ ὀρθότερον καὶ λογικώτερον, δῆλα δὴ μεταξὺ τῆς ἄκρας θεωρίας τῆς μὴ ἑνότητος τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων, ἣν πολλοὶ τῶν διακεκριμένων φιλολόγων Γερμανῶν ὑποστηρίζουσι καὶ τῆς ὑπερτάτης ἱστορικῆς ἑνότητος ὑποστηριζομένης ὑπὸ τοῦ Γλάδστωνος καὶ τῆς ἀρχαίας Ἀγγλικῆς σχολῆς. Πόσον ὁ Βλάκης ἐπέτυχεν ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ καὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐπὶ τῆς μεταφράσεώς του, οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ λόγιοι εἰσέτι δὲν ἀπεφάνθησαν· τοῦτο ἐγένετο οὐχὶ ἕνεκα ἀδιαφορίας ἢ ἀμελείας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐμμέτρου μεταφράσεως τοῦ λόρδου Δέρβυ, ἥτις εἶχεν ἐκδοθῆ ὀλίγους μῆνας πρὶν τῆς τοῦ Βλάκη, καὶ μεγάλως ἐπησχόλησε τὸ δημόσιον. Ἐν τούτοις ὁ βιογραφούμενος ἐξέφρασε πολλάκις τὴν λύπην, ὅτι ὠμίλησεν εἰς ὦτα μὴ ἀκουόντων. Ἀλλ' εἶχεν ἴσως ἄδικον, ἀξιῶν χυδαῖος αὐτὸς καθηγητὴς τῆς Σκωτίας, νὰ περιμένῃ ἀνεξάρτητον καὶ δικαίαν τὴν κρίσιν τῶν σοφῶν ἐν χρόνῳ, καθ' ὃν ἡ αἴγλη τοῦ Ἄγγλου λόρδου ἐπέσπα εἰς ἑαυτὴν τὴν πεφωτισμένην διάνοιαν τῶν δυναμένων νὰ ἐπικρίνωσιν ἔργον ὁποῖον τὸ τοῦ καθηγητοῦ Βλάκη.

Ἡμεῖς δὲν ἠτυχήσαμεν νὰ ἀναγνώσωμεν τὴν μετάφρασιν τοῦ λόρδου Δέρβυ, ὅθεν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν τὴν ἀσθενῆ ἡμῶν γνώμην· φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἐὰν ἐξετάσωμεν μετὰ φιλολογικῆς ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας τὴν ἀξίαν ἑνὸς ἑκάστου τῶν Ἄγγλων καὶ Ἀμερικανῶν μεταφραστῶν τοῦ Ὁμήρου, τῶν Πὼπ, Κάουπερ, Τζάπμαν, Σόθεβυ, Μπράϊαντ, Δέρβυ καὶ αὐτὴν τοῦ Βλάκη θὰ ἴδωμεν, ὡς φρονοῦμεν, ὅτι αἱ ἔμμετροι αὐτῶν μεταφράσεις δὲν εἶνε εἰμὴ *ἁπλῆ Ἠχὼ* τῶν ἀθανάτων ἐπῶν τοῦ Μελησιγενοῦς.

Οἱ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενοι γινώσκουσι τὸ δυσχερὲς καὶ δύσκολον τοῦ μεταφραστοῦ ἔργου· εὑρίσκονται μάλιστα συγγραφεῖς καὶ ποιηταί, ἰδίως δ' ὁ *Ὅμηρος*, οἵτινες περιβαλλόμενοι τὴν νεωτέραν εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν ἤθελον αὐτοὶ πρὸς ἑαυτοὺς ὁμοιάζει ὅσον ὁ σχοινοβάτης ἢ ὁ διδάσκαλος τοῦ χοροῦ πρὸς τὸν νευρώδη καὶ γίγαντα ἀθλητὴν Μίλωνα τὸν Κροτωνιάτην.

Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι, ἡ μετάφρασις τοῦ καθηγητοῦ Οὐίλσωνος *ἐν τῷ πεζῷ* εἶνε ἠ ὡραιοτέρα καὶ πιστοτέρα πασῶν τῶν ἄλλων μεταφράσεων· τὰ δὲ σοφὰ καὶ ἐμβριθῆ σχόλια καὶ αἱ προσφυεῖς παρατηρήσεις δι' ὧν τὸ ἔργον αὐτοῦ διαποικίλλει εἰσὶ πολυτιμότατα, συντείνουσαι οὐ μόνον πρὸς τὴν ὅσον ἔνεστιν εὐχερεστέραν καὶ εὐρυτέραν τοῦ πρωτοτύπου κατάληψιν ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ὁμήρου καὶ τῆς ἑνότητος τῶν ἐπῶν αὐτοῦ.

Ὁ Οὐίλσων ἀφιέρωσε τὸ πλεῖστον τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην *ἐκείνου*, ὅστις κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Γλάδστωνος, «οὐ μόνον ὑπῆρξεν ὁ ποιητὴς ποιημάτων, ἀλλὰ καὶ ὁ ποιητὴς ἔθνους, γλώσσης καὶ θρησκείας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐδὲ νὰ προσεγγίσῃ ἄλλος τις ἠδυνήθη». Προτρέπομεν ὅθεν τοὺς λοιγάδας ἡμῶν ὅπως ἀναγνώσωσι τὸ ἄξιον μελέτης σύγγραμμα τοῦ Σκώτου καθηγητοῦ Οὐίλσωνος «*Ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ μεταφρασταί αὐτοῦ*, ὡς καὶ τὸ τοῦ Μοῦαρ, ὅστις κατὰ τὸν Γλάδστωνα, «προσήνεγκεν ἐπιφανῆ ὑπηρεσίαν τοῖς νεωτέροις Ὁμηρίδαις διὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ περιγραφὰς τῶν *Ὁμηρικῶν χαρακτήρων*».

Ἀμφότερα τὰ συγγράμματα ταῦτα εἰσι πολυτιμότατα τῷ φιλολόγῳ. Εὐχόμεθα δὲ ἵνα οἱ ἱκανώτεροι τῶν ἡμετέρων λογίων ἀναλάβωσι τὴν μετάφρασιν αὐτῶν ὅπως γνωστὰ τοῖς Ἕλλησι κατασταθῶσιν.

V.

Τῷ 1867 ὁ καθηγητὴς Βλάκης ἀνεφάνη εἰς τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα διὰ τῆς δημοσιεύσεως «Περὶ Δημοκρατίας καὶ Μικτῆς Μοναρχίας,» τοῦ ὁποίου ἐν μιᾷ δεκαπενθημερίᾳ, ἓξ ἐκδόσεις ἐξηντλήθησαν. Τὸ βιβλιάριον τοῦτο δημοσιευθὲν πρὸς ἀντιπαράστασιν τοῦ *Ὑπὲρ Δημοκρατίας* πονήματίου τοῦ φιλοπονηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἔρνεστ Ζώουνς, ἔφερε τὸν καθηγητὴν εἰς στενοτέραν συνάφειαν μὲ τὸν πολιτικὸν κόσμον· τοῦτο ὅμως δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ χρόνον. Ὁ καθηγητὴς οὐδόλως προὐτίθετο νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πολιτικά, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσορροπίας καὶ μετριότητος, ἐφ' ὧν τὸ βρεττανικὸν σύνταγμα στηρίζεται.

Καίτοι εὐλαβῶς σεβόμεθα τὰς ἰδέας καὶ πεποιθήσεις τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν φίλου, οὐχ ἧττον ἐπιτραπήτω νὰ εἴπωμεν ἐλευθέρως ὅτι τὸ μόνον πολίτευμα, ἐφ' οὗ τὰ ἔθνη δύνανται νὰ εὐημερήσωσιν, εἶνε τὸ Δημοκρατικόν· παράδειγμα δὲ ἔχομεν τὰ Ἡνωμένα Κράτη τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν Ἐλβετίαν. Ἠδυνάμεθα δὲ νὰ συμπεριλάβωμεν εἰς τὴν τάξιν ταύτην καὶ τὴν Γαλλίαν ὡς ἤδη δημοκρατουμένην ἐὰν μὴ τὸ δημοκρατικὸν αὐτῆς πολίτευμα ἦτο λίαν νέον καὶ ἀσυμπαγὲς εἰσέτι. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ νέου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ἐὰν δὲ μακρότερον ἀνατείνωμεν τὰ ὄμματα βλέπομεν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς δόξης αὐτῆς ἀνελθοῦσαν διὰ μόνου τοῦ θεοδότου τούτου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος· δι' αὐτοῦ αὕτη οὐδεμίαν ἐπιστήμην ἀρῆκεν, οὐδεμίαν τέχνην οὐδεμίαν πρόοδον, οὐδεμίαν τέλος νοῦ βαθύνοιαν, τῆς ὁποίας νὰ μὴ ἔθηκε τὰς βάσεις. Καὶ ταῦτα μὲν ἐφ' ὅσον ἐδημοκρατεῖτο· παντάπασι δὲ τὰ ἐναντία ἔπασχεν, ὁσάκις τὸ πολίτευμα τοῦτο παρεγνωρίζετο ἢ μεταβάλλετο ἐπὶ τὸ ὀχλοκρατικώτερον. Ἐν τῇ καλῶς ἐννοουμένῃ δημοκρατίᾳ ὑπάρχει ἡ *ἀληθὴς ἐλευθερία*· ἀλλ' ἐλευθερία ἄνευ συμπαγοῦς ἑνώσεως ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ. Ὑπῆρξεν ἐλευθερία ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι τολμηρά, ἰσχυρά, πλήρης ζωῆς, εὐγλωττίας καὶ πυρός: — ἐλευθερία, ἥτις παρήγαγε πλείστους ὅσους μεγάλους ἄνδρας καὶ μετέδωκε τοῖς μεταγενεστέροις ἐν ἀθάνατον ὄνομα — τὸ ὄνομα τοῦ Δημοσθένους. Δυστυχῶς ὅμως, ἡ ἐλευθερία αὕτη, ἦν ἐλευθερία διακεχωρισμένων κρατῶν, ἐνίοτε ἑνουμένων μὲν δι' ἐφημέρων συμμαχιῶν, ἀλλὰ συνήθως, ὡς μὴ ὤφειλε ἀλληλοκτονουμένων. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι ἡ ἔλλειψις ἑνώσεως τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν κρατῶν ἦτο ἡ αἰτία ἡ ἐνισχύσασα Φίλιππον τὸν Μακεδόνα νὰ ὑποδουλώσῃ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα.

Ἐν τούτοις τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἰσέτι κατὰ μέγα μέρος *ζῇ καὶ ἀναπνέει ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς θεσμοῖς*. Ὁ μέγας πολιτευτὴς Γλάδστων λόγον ποιούμενος περὶ τῆς δημοκρατίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων λέγει.

«Ἐκεῖ εὑρίσκομεν τὰς μεγάλας καὶ κυριωτάτας ἰδέας, αἵτινες κεῖνται ἐν αὐτῇ τῇ βάσει πάσης πεφωτισμένης διοικήσεως· ἐκεῖ εὑρίσκομεν τοὺς ἄνδρας τοὺς ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τοιούτων ἰδεῶν μορφωθέντας.» Ὁ δὲ ἑλληνομαθὴς Φέλτων: «Οἱ πολιτικοὶ καὶ δημοκρατικοὶ θεσμοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων,» λέγει, «εἰσὶν ἄξιοι μεγάλης μελέτης παρ' ἅπασι τοῖς ἐλευθέροις λαοῖς, ἡ δὲ μελέτη αὕτη καθίσταται πρὸ πάντων ἀναγκαιοτάτη εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀμερικανούς».

Ὑπῆρξε πρὸς τούτοις καὶ ρωμαϊκὴ ἐλευθερία· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἦν ὑπεροπτικόν, φιλόδοξον καὶ δεσποτικόν. Μόνον ἐν αὐτῇ τῇ Ρώμῃ ἐπετρέπετο νὰ πρεσβεύωσι φιλελευθέρους ἀρχάς, διότι ὡς ἡ ἱστορία διδάσκει ἡμᾶς, καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ἐνδοξοτέρας ἡμέρας τῆς δημοκρατίας οἱ Ρωμαῖοι ἔφερον τὴν δουλείαν καὶ τὰς ἁλύσεις εἴς τε τὰς ἐπαρχίας καὶ πᾶσαν ἄλλην χώραν, ἐν ᾗ οἱ ἀετοὶ αὐτῆς ἠδύναντο νὰ κυματίσωσι. Τί ἦτο ἡ ἐλευθερία τῆς Ἱσπανίας ἢ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Γερμανίας ἢ τῆς Βρεττανίας ἐν ταῖς εὐκλείσιν ἡμέραις τῆς Ρώμης; Ὑπῆρχε τότε ἀληθὴς συνταγματικὴ ἐλευθερία; Ὄχι. Ὡς ἐκ τούτου, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία παρήκμασε, παρήκμασαν καὶ αἱ ἐπαρχίαι αὐτῆς· καὶ ὅτε τέλος ἡ Ρώμη ἔπεσε, συμμετέσχον καὶ αὐταὶ τῆς οἰκτρᾶς αὐτῆς τύχης, καὶ τοῦτο διότι οὐδέποτε ἐδιδάχθησαν τὰς ἐλευθέρας ἀρχὰς τοῦ κυβερνᾶν.

Τί ἔπραξεν ἡ Γερμανία, ἡ σοφὴ Γερμανία, ἡ ἐμπεριέχουσα ἐν ἑαυτῇ τοσαύτην παιδείαν ὅσην ὁλόκληρος ὁ κόσμος δὲν ἐμπεριέχει; Τί ἔπραξεν ἡ Ἰταλία; Τί ἔπραξαν τέλος οἱ οἰκοῦντες τὴν χώραν ἐν ᾗ ὁ Κικέρων ἔζησεν; Δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἣν ἔχει ἐν χωρίον τῆς Ἀμερικῆς. Δυνάμεθα δὲ νὰ ἀποφανθῶμεν ἀνενδοιάστως ὅτι, ἂν ἀποσταλῶσιν εἰς μεμακρυσμένας χώρας δύο ἀποικίαι, ἡ μὲν χυδαίων Ἀμερικανῶν, ἡ δὲ εὐπαιδεύτων Γερμανῶν ἢ καλλιτεχνῶν Ἰταλῶν, δὲν θὰ βραδύνῃ ἡ πρώτη νὰ ἀποδείξῃ τὴν δευτέραν ἄμοιρον καὶ τῶν στοιχειωδεστάτων γνώσεων αὐτοδιοικήσεως· καὶ τοῦτο διότι οἱ Ἀμερικανοὶ νηπιόθεν ἔμαθον τὸ μέγα τοῦτο μάθημα, ὅτι, ἔνθα δὲν ὑπάρχει στρατιωτικὴ ἐξουσία νὰ κόπτῃ τὸν λαιμόν των, δὲν ὑπάρχει ἀνωτάτη θέλησις εἰμὴ ἡ θέλησις τῆς πλειονοψηφίας, εἰς ἣν ὀφείλουσι πάντες εὐλαβῶς νὰ ὑποκύπτωσι.

Ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σωτηρίου τούτου πολιτεύματος δύο τινὰ εἰσιν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα· πρῶτον, ἡ γενικὴ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ καὶ δεύτερον, ἡ εἰς αὐτὸν ἐμφύτευσις τῶν ἀρχῶν καὶ ἀποτελεσμάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς δημοκρατίας ὑποβοηθουμένης καὶ ὑπὸ τῆς καθαρᾶς καὶ ἁγνῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας.

Τῷ 1869 ὁ Βλάκης ἐξέδωκε συλλογὴν ἀσματίων διὰ τοὺς φοιτητὰς ὑπὸ τὸν τίτλον «Musa Burschicosa». Διὰ τῆς συλλογῆς ταύτης προὐτίθετο νὰ διεγείρῃ τοὺς σοβαροὺς καὶ σεμνοὺς νέους τῆς πατρίδος αὐτοῦ πρὸς μίμησιν τῆς λυρικῆς ἱλαρότητος τῶν Γερμανῶν.

Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ 1870 ἐδημοσίευσε συλλογὴν «Θουρίων Γερμανικῶν Ἀσμάτων» μεταφρασθέντων ἀγγλιστὶ μετὰ ἐκτεταμένης προεισαγωγῆς καὶ σημειώσεων. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ καθηγητὴς ὑπεραspίζεται μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου μεθ' οὗ καὶ ὁ συμπολίτης του Κάρλαϊλ, τὸ δίκαιον τῶν Γερμανῶν ὡς πρὸς τὸν Γαλλο-Πρωσσικὸν πόλεμον καὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ Βισμαρκ.

Καὶ ἐνταῦθα ἐπιτραπήτω νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, καίτοι ἡ πολιτικὴ τοῦ Βισμαρκ ἐπέτυχε τὴν ἕνωσιν τῆς Γερμανικῆς φυλῆς, ὅμως ἡ ἐπιτυχία αὕτη δὲν ἐρείδεται ἐπὶ ἑδραίας βάσεως· διότι ὡς νῦν τὰ πράγματα μονονουχὶ φωνὴν ἀφιέντα λέγουσι, τὰ Γερμανικὰ φῦλα ἀποκλίνουσι μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν παρὰ πρὸς τὴν διδακτορικὴν πίεσιν τοῦ Βισμαρκ.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου φρονοῦμεν ὅτι ὁ ἡμέτερος σεβαστὸς φίλος, ὡς ἀληθὴς φιλόσοφος, οὐδέποτε ὤφειλε νὰ ὑπερασπίσῃ διὰ τοῦ φιλελευθέρου αὐτοῦ καλάμου πολιτικήν, ἥτις ἐσφαγίασεν τὰς ἀφθάρτους καὶ ἀνεκτιμήτους ἀρχὰς τῆς ἀνθρωπίνου ἐλευθερίας καὶ τὰς ὑψηλὰς ἰδέας τοῦ *δημοσίου δικαίου*. Τὸ

περιφανὲς τοῦτο ἄξίωμα τοῦ πρώην ἀρχιγραμματέως τῆς Πρωσσίας, «Δὲν ὑπάρχει ἄλλος νόμος ἢ ὁ νόμος τοῦ ἰσχυροτέρου», καὶ τὸ ἕτερον *διαίρει καὶ βασίλευε*, ἐν πλήρει 19ῳ αἰῶνι, εἶνε ἂν οὐχὶ σαφὴς ἀπόγνωσις ἤ τι χεῖρον τούτου, τοὐλάχιστον καίριον τραῦμα κατὰ τῆς θρησκείας, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Πλὴν δέον νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ὑπεράνω πάντων τούτων ὑπάρχει ἡ *δημοσία γνώμη* τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ὁ ἄσπονδος οὗτος ἐχθρὸς τῆς ἀδικίας, τῆς τυραννίας καὶ τῆς κτηνώδους βίας μέχρις ὅτου ἐξιλεωθῇ ἢ ἱκανοποιηθῇ, μάτην *ἡ δύναμις τοῦ ἰσχυροτέρου* ἐν τοῖς θριάμβοις αὐτῆς θὰ γαυριᾷ καὶ κομπάζῃ. Αὕτη ὡς τὸ φάσμα τοῦ Βάνκου ἀεὶποτε δὲ ἀκολουθῇ τὸν μονάρχην ἐν μέσῳ τῶν θριάμβων αὐτοῦ, ὑποδεικνύουσα αὐτῷ τὸ ἀθῷον αἷμα, ὅπερ ἔχυσεν ὅπως τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ κορέσῃ. Αὕτη ἐν μέσῳ τῆς ἀγαλλιάσεως θὰ διατρυπᾷ τὸ οὖς αὐτοῦ μὲ τὴν φωνὴν τῆς ἀδικηθείσης δικαιοσύνης, διακηρύττουσα καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς γῆς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν σύμπαντος τοῦ πεφωτισμένου κόσμου. Τέλος αὕτη θὰ μεταβάλλῃ εἰς δηλητήριον τὸ ποτήριον τῆς χαρᾶς, ἀείποτε πληγώνουσα αὐτὸν διὰ τοῦ κέντρου τοῦ ἐγκειμένου ἐν τῇ συναισθήσει τῆς παραβιάσεως τοῦ *δημοσίου δικαίου*, ὅπερ ὁ εἰρηνόφιλος καὶ μέγας πολιτευτὴς Γλάδστων προσπαθεῖ νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ τῶν φώτων καὶ τῆς προόδου ὡς *διέπουσαν ἰδέαν τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς*.

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. Δ. Κ.

HENRY GREVILLE

Η ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

(Μυθιστορία)

Τέλος

Ἤδη τὸ πρῶτον ἐπανέβλεπον ἀλλήλους μετὰ τὸν μακρὸν αὐτῶν ἀποχωρισμόν. Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου ἔσχε τὸ δυσάρεστον ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀτόλμους καὶ οἱονεὶ ξένους πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλ' ἤδη εὐρεθέντες τέλος μόνοι καὶ πλησίον ἀλλήλων ἤρξαντο νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν παλαιὰν αὐτῶν οἰκειότητα. Ὁ οὐρανὸς ἦτο κυανοῦς καὶ ἐπεκράτει πανταχοῦ μελαγχολικὴ ὡραιότης φθινοπωρινῆς ἡμέρας. Ἦτο Σεπτέμβριος καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἐκιτρίνιζον καὶ ἐσπάνιζον τὰ δὲ ἄνθη, καίτοι εἰσέτι ζωηρὰ εἶχον ἀπολέσει τὸ ἄρωμά των.

— Ἐπὶ τέλους! τῇ εἶπεν ὁ Οὐλρῖκος λαμβάνων αὐτὴν εἰς τὴν ἀγκάλην του· ἐπὶ τέλους μοὶ ἀνήκεις καὶ δυνάμεθα νὰ ἀγαπώμεθα χωρὶς νὰ ἀμαρτάνωμεν! Θὰ εἴμεθα ὁμοῦ πολὺ εὐτυχεῖς εἰς τὸ ἑξῆς, διότι ὑπεφέραμεν πολύ!

— Ναὶ θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς! ἐψιθύρισεν ἐκείνη. Ὁμίλει μου, καὶ λέγε μου λέξεις τρυφερὰς! Ἡ καρδία μου διετέλεσεν ἐπὶ πολὺ παγωμένη καὶ ἔχει ἀνάγκην τῶν λόγων σου ἵνα θερμανθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον.. Ἐνθυμεῖσαι τοὺς πάγους τοῦ Νεῦα;

— Σὲ λατρεύω! τῇ εἶπεν ὁ Οὐλρῖκος, ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιθεωρήσεως.

— Εἰπέ το καὶ πάλιν καὶ πάλιν· εἶπέ μου ὅτι μὲ ἀγαπᾷς, ἐπέμεινεν ἡ Κλεοπάτρα προσκολωμένη εἰς αὐτόν:

Ἀντὶ ἀπαντήσεως ἠσπάσθη τὴν κόμην καὶ τοὺς κλειστοὺς ὀφθαλμούς της· ἀλλ' αὕτη ἐρρίγησε καὶ:

— Μὴ μὲ ἀσπάζεσαι, τῷ εἶπε· μοῦ προξενεῖς κακόν. Ὡμίλει μου μόνον μέχρις οὗ μὲ ἐξοικειώσῃς εἰς τὴν εὐτυχίαν μου.

Δὲν ἐτόλμησε νὰ τῇ εἴπῃ πόσον τῷ ἐφαίνετο ἠλλοιωμένη, ἀλλ' ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ τὴν ἔβλεπε ταχέως ἀναλαμβάνουσαν καὶ ἀκμαίαν. Οὕτως ἠρκέσθη νὰ τῇ ἀποτείνῃ ἡδείας λέξεις καὶ νὰ τὴν κρατῇ εἰς τὴν ἀγκάλην του.

Ἐν τούτοις ἡ νὺξ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ καὶ νὰ καλύψῃ διὰ φωτεινοῦ, οὕτως εἰπεῖν, ἀτμοῦ τὴν φύσιν· ἡ σελήνη ἅμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου ἀνέτειλε καὶ τὸ πᾶν κατέστη ἀργυροέντως φαεινὸν καὶ θελκτικόν.

. . . . . .

Μετὰ ἄνοδον πολὺ κοπιώδη οἱ ἵπποι ἔστησαν πρὸ τοῦ πυλῶνος ἀρχαίου πύργου, ᾠκοδομημένου ἐκ γρανίτου τῆς Φινλανδίας, παραδόξου ἀρχιτεκτονικῆς, σκυθρωποῦ ἀλλ' ἀρκούντως μεγαλοπρεποῦς.

— Ἰδοὺ ἡ κατοικία μας, εἶπεν ὁ Οὐλρῖκος, ἐνταῦθα θὰ μείνωμεν ἐφ' ὅσον ἐπιθυμεῖς.

Εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς ἀχανοῦς αἰθούσης τῆς ὑποδοχῆς καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐκάθισαν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ φαγητοῦ, ὅπου ἐντὸς ὀλίγου τοῖς παρετέθη ἀρκούντως ὀρεκτικὸν δεῖπνον. Ὁ φίλος τοῦ Οὐλρίκου οὐδὲν ἠμέλησεν ἵνα τοῖς καταστήσῃ ὅσον τὸ ἐφικτὸν εὐάρεστον τὴν εἰς τὸν πύργον του διαμονὴν των.

Ἡ Κλεοπάτρα μόλις ἠδυνήθη νὰ φάγῃ ὀλίγας ὀπώρας· ἦτο τοσοῦτον ἀπηυδημένη ὥστε τῇ ἦτο ἀδύνατον νὰ λάβῃ οἷον δήποτε εἶδος τροφῆς. Ἀλλ' ἠρκέσθη νὰ καθήσῃ ἀπέναντι τοῦ συζύγου της καὶ νὰ τῷ προσμειδιᾷ ὡς χαρωπὸν παιδίον πρὸς ὃ τὰ πάντα φαίνονται εὐάρεστα.

Ὅταν ἐπέραναν τὸ δεῖπνον, εἰσῆλθον εἰς μικρὰν αἴθουσαν γειτνιάζουσαν μετὰ τῶν θαλάμων των. Ἡ πανσέληνος διέχεε τὸ σεμνὸν φῶς της ἐντὸς τῆς αἰθούσης ταύτης καὶ καθίστα τὰ πάντα χαρωπά, ἐνῷ τὰ ἐκ Πετρουπόλεως κομισθέντα ἄνθη ἐμυροβόλουν καὶ καθίστων ἡδὺν τὸν ἀέρα.

— Σβέσατε τὰ φῶτα, εἶπεν ἡ Κλεοπάτρα, εἶνε τόσον ὡραία ἡ σελήνη! Ἡ δὲ ἐξωτερικὴ θέα τοσοῦτον θελκτική!

Καὶ ταῦτα λέγουσα προέβη καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ παράθυρον ἵνα δύναται ἀνετώτερον νὰ θεωρῇ ἔξω. Τὸ τοπίον ἦτο σοβαρόν, πλῆρες βράχων καὶ ἐλατῶν· ῥύαξ τις ἐκυλίετο ἠρέμα ἀνὰ μέσον τῆς πεδιάδος καὶ ἀντηνάκλα τὸ φῶς τῆς σελήνης. Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ δωματίου ἦτο εὐαρέστως θερμὴ καὶ ἐνιλόγῳ ἐνόμιζέ τις ὅτι εὑρίσκετο ἐν μέσῃ ἀνοίξει.

— Ὦ, εἶπεν ἡ Κλεοπάτρα διὰ τόνου μεστοῦ εὐδαιμονίας, εἶμαι ἀρκετὰ ἀπηυδημένη! Δὲν δύναμαι πλέον! Δὲν δύναμαι νὰ κινήσω οὔτε τὰς χεῖρας μου! Ἀλλ' εἰμαι εὐχαριστημένη. Ἡ ζωὴ εἶνε εὐάρεστος ἐνταῦθα καὶ θὰ ζήσωμεν ὡς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ὀνείρων. Ἀλλ' ὅτι ἰδίως μὲ εὐαρεστεῖ εἶνε ὅτι δὲν ἔχω οὐδένα ἐχθρόν.....

Ὁ Οὐλρῖκος ἐκάθητο παρ' αὐτῇ καὶ ἐκείνη ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ἐστήριζεν ἐπὶ τοῦ ὤμου του. Ἦτο τοῦτο τὸ ἄσυλόν της καὶ δὲν ἦτο εὐτυχής, εἰ μὴ ὅταν ἐρείδετο ἐπ' αὐτοῦ.

— Βλέπεις, τῷ εἶπε λαμβάνουσα τὴν χεῖρα του, εἶχες δίκαιον. Μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσω χωρὶς νὰ ἀνήκω εἰς σέ. Τίς θὰ μοὶ ἔλεγέ ποτε ὅτι ἔμελλε ν' ἀγαπήσω τόσον πολύ. Ὅτι δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ζήσω ἄνευ σοῦ!... Ἐνόμιζον ἄλλοτε ὅτι ὁ ἔρως εἶνε ἀνοησία.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐγέλασεν ἐμπαικτικῶς δι' ἑαυτήν.

— Καὶ ὅμως προσέθηκεν εἶνε ἡ πολυτέλεια τῆς ζωῆς! Αἰσθάνεσαι σὺ ὡς ἐγώ;

— Ναί! ναί, εἶπεν ὁ Οὐλρῖκος προσπαθῶν ν' ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τῆς συζύγου του.

— Ὄχι, τῷ εἶπε, σὲ ἱκετεύω μή! Ὅταν μὲ ἀσπάζεσαι αἰσθάνομαι ἑαυτὴν ἀποθνήσκουσαν. Περίμενε νὰ σοὶ εἴπω ὅ,τι σκέπτομαι.

Τὸν ἐπλησίασεν ἔτι ἐγγύτερον καὶ οὗτος ἠσθάνθη τὴν καρδίαν της πάλλουσαν βιαίως. Ὀλίγον διήρκεσε τοῦτο καὶ εἶτα οἱ παλμοὶ κατέστησαν ἠρεμώτεροι καὶ τέλος ἀνεπαίσθητοι.

— Θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃς νὰ σοὶ ὁμιλήσω περὶ τοῦ κόμητος τοῦ Νευτώφ; ἐξηκολούθησεν ἡ Κλεοπάτρα· δὲν ὑπάρχει λόγος ἵνα ζηλοτυπῇς. Οὐδέποτε πατὴρ ἠγάπησε πλειότερον τὸ τέκνον του. Δὲν ἦτο καλωσύνη του νὰ μοῦ πέμψῃ ἐκεῖνα τὰ ἄνθη; Ποῦ εἶνε ἡ εἰκών;

Ἠγέρθη ὀλίγον καὶ τὴν ἀνεζήτησε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

— Εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ θαλάμου μας, ἀπεκρίθη ὁ Οὐλρῖκος.

— Ὕπαγε νὰ τὴν φέρῃς, σὲ παρακαλῶ, καὶ νὰ τὴν θέσῃς ἐπὶ ἕδρας πρὸ ἡμῶν· τοιουτοτρόπως θὰ δύναμαι ὁτὲ μὲν νὰ θεωρῶ τὴν κοιλάδα, ὁτὲ δὲ τὴν εἰκόνα.

Ὁ Οὐλρῖκος ὑπήκουσε καὶ ἐκόμισε τὴν λαμπρὰν εἰκόνα.

— Εὐχαριστῶ· ἤδη εἶμαι ἀληθῶς εὐτυχής, εἶπε πλησιάζουσα καὶ πάλιν καὶ προσκολλωμένη εἰς τὸν σύζυγόν της, ἅμα ὡς αὐτὸς ἐκάθησεν εἰς τὴν θέσιν του. Ἀλλ' ὅμως εἶμαι ἀπηυδημένη!

— Πρέπει νὰ κοιμηθῇς, τῇ εἶπεν ὁ Οὐλρῖκος ἀσπαζόμενος τὴν κόμην της. Ἐλθέ!

— Τώρα ἀμέσως· εἶμαι κουρασμένη ὅμως καὶ δὲν ἔχω τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν ὅπως μεταβῶ μέχρι τῆς κλίνης μου.

— Σὲ φέρω ἐγώ.

— Περίμενε ὀλίγον. Ἤδη πόσον λαμπρὰ εἶνε ἡ νὺξ ἔξω. Κυανοῦν νέφος ἀνέσχεται ἐκ τοῦ ρύακος καὶ ἡ πεδιὰς περιβάλλεται τὸ φθινοπωρινὸν ἔνδυμά της. Οὐλρῖκε δὲν γνωρίζω διὰ τί σὲ ἠγάπησα. Οἱ ὀφθαλμοί σου κατέκτησαν τὴν καρδίαν μου κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα· ἦτο ὡραία νὺξ ἐκείνη, ἀλλ' αὕτη εἶνε πολὺ ὡραιοτέρα.

— Ἐλθέ, τῇ ἐπανέλαβεν ὁ σύζυγός της χαμηλοφώνως, καὶ ἐπλησίασε τὸ πρόσωπόν

του ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῆς σελήνης φωτιζομένου καὶ καλλυνομένου προσώπου της.

— Ναί, τῷ ἀπεκρίθη δι' ἀσθενεστέρας φωνῆς.

Ἔκυψεν ἵνα τὴν λάβῃ εἰς τοὺς βραχίονάς του καὶ αὕτη ὑψωσε τοὺς ἰδικούς της καὶ περιέβαλε δι' αὐτῶν τὸν αὐχένα του. Ἠσπάσθη καὶ πάλιν τὰ ἡμιηνεῳγμένα χείλη της· ἀλλ' ἡ Κλεοπάτρα ἤδη δὲν ἐρρίγησεν. Ἔμελλε δὲ νὰ τὴν ἀνεγείρῃ ὅταν αὕτη ἐψιθύρισεν:

Ἀκόμη!

Ἡ φωνή της ἦτο ἁπλῆ πνοή. Τὴν ἠσπάσθη καὶ τρίτον, ἐν ᾧ ἡτοιμάζετο νὰ τὴν ἐγείρῃ ἵνα τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν κλίνην της. Ἡ Κλεοπάτρα ἐστέναξε καὶ ὁ Οὐλρῖκος ἠσπάσθη τοὺς βραχίονάς της πίπτοντας ἐπὶ τοῦ αὐχένος του.

— Κλεοπάτρα! ἀνέκραξε περίφοβος καὶ ἐνκποθέτων αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου.

Ἀλλ' ἡ Κλεοπάτρα δὲν ἀπήντησεν· ἔκρουσε τότε βιαίως τὸν κώδωνα καὶ λαμβάνων αὐτὴν τὴν μετεκόμισεν εἰς τὴν κλίνην της. Ἡ Κλεοπάτρα ἦτο νεκρά.....

. . . . . .

Τὰ ἄνθη ἅτινα τῇ ἔπεμψεν ὁ Νευτὼφ ἐκόσμησαν τὸν νεκρόν της καὶ ὁ Οὐλρῖκος τὴν μετέφερε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Σουηδίαν ὁπόθεν δὲν ἀπεδήμησε πλέον. Τινὲς ἔλεγον ὅτι εἶχεν ἀπολέσει τὰς φρένας, ἀλλ' ἂν τοῦτο εἴχετο ἀληθείας ἡ παραφροσύνη του ἀπέβη ὠφέλιμος, καθ' ὅσον ἐδαπάνα τὴν περιουσίαν του εἰς ἀγαθοεργοὺς σκοπούς.

Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τῆς Κλεοπάτρας ἐξέπληξε τοὺς πάντας πλὴν τοῦ Βορὶς καὶ τοῦ Νευτώφ.

— Τί ἰδέα! εἶπεν ἡ Εἰρήνη δὲν ἀποθνήσκουσι τοιουτοτρόπως οἱ ἄνθρωποι!...

Ἀλλ' αὕτη ἦτο ἡ γνώμη καὶ πολλῶν ἄλλων πλὴν τῆς Εἰρήνης. *Φεῦ πόσαι Εἰρῆναι ὑπάρχουν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πλήρεις ἐγωϊσμοῦ, ψεύδους καὶ γαιρεκακίας, καίτοι δὲν συνέπεσε νὰ ὀνομάζωνται Εἰρῆναι, ἀλλὰ ἄλλως...*

Ὁ Νευτὼφ δὲν ἐξεπλάγη. Κατὰ τὴν ἡλικίαν του δὲν ὑπόκειται ὁ ἄνθρωπος εἰς μεγάλας ἐκπλήξεις, καὶ ὅμως τὸ κτύπημα ὑπῆρξε βαρύτατον δι' αὐτόν. Ὅταν τῷ ἐπανέφερον τὴν εἰκόνα ἣν τῇ εἶχε δωρήσει διέταξε τὴν μὲν ἡμέραν νὰ τὴν θέτωσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης του τὴν δὲν νύκτα ἄνωθεν τῆς κλίνης του.

Οἱ πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐθαύμαζε τοὺς μαργαρίτας του, ἀλλὰ οὔτος ἔβλεπεν ἐν αὐτῇ τὴν Κλεοπάτραν.

Πλὴν δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν βλέπῃ ἐπὶ πολύ, διότι ἕνα μῆνα μετὰ τὸν θάνατόν της ἀπέθανε καὶ οὗτος.

Καὶ ὁ μέγας δοὺξ Βορὶς ἔλαβε τὴν ἐνθύμησίν του. Χειμερινήν τινα ἑσπέραν τῷ ἐκόμισαν τὸ εὐαγγέλιον, ὅπερ εἶχέ ποτε δωρήσει πρὸς τὴν δεσποινίδα Βλατκώφ.

— Δὲν τῇ ἔφερεν εὐτυχίαν, εἶπεν, ὅταν ἀνέγνωσε τὴν ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἀφιέρωσίν του: «*Ἡ Βασιλεία μου δὲν εἶνε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.*» Ἐσκέφθη ὀλίγον, εἶτα θεωρῶν τὴν χιόνα, ἥτις ἔπιπτε κατὰ στιβάδας ἐξῶθεν εἶπεν:

— Ὁ τάφος της εἶνε ὑπὸ τὴν χιόνα. Ὁ Θεὸς τῇ ἔδωκε παρθενικὸν σάβανον, ὅπερ θὰ τῇ διαρκέσῃ μέχρι τῆς ἀνοίξεως... Ἐνόμιζεν ἡ δυστυχὴς ὅτι δὲν ἐπλάσθη διὰ τὸν ἔρωτα· εἶχε δίκαιον, διότι ὁ ἔρως τὴν ἐθανάτωσε...

Καὶ ἡ χιὼν ἐξηκολούθει νὰ πίπτῃ λευκὴ καὶ λεπτὴ ὡς νεκρικὴ σινδόνη ἐν ᾗ ἐκοιμᾶτο ἡ Κλεοπάτρα.

ΤΕΛΟΣ

Α. ΑΜΠΑΤΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ὑπεβλήθη τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ὑπὸ τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ δύο χιλιάδων καὶ πεντακοσίων περίπου φοιτητῶν, δι' ἧς ζητοῦσιν οὗτοι νὰ συνταχθῶσιν εἰς ἴδιον στρατιωτικὸν σύνταγμα, ὑποβεβλημένον εἰς τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις καὶ ἀσκούμενον δὶς τῆς ἑβδομάδος, ἀπαλλασσόμενοι τῆς ἐν τῷ τακτικῷ στρατῷ ὑπηρεσίας. — Ὁ μέγας δοὺξ Παῦλος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ μεγάλης δουκίσσης Ἀλεξάνδρας, προτιθέμενοι νὰ ἱδρύσωσιν ἀνάκτορον ἐν Φαλήρῳ, ἐζήτησαν πληροφορίας περὶ τῆς καταλληλοτέρας θέσεως πρὸς ἀνέγερσιν αὐτοῦ. — Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα διῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν κατευθυνόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρίγκηψ Σάουμβουργ Λίππε μετὰ τῆς συζύγου του πριγκιπίσης Βικτωρίας, ἀδελφῆς τῆς πριγκιπίσης Σοφίας.—Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ὀφθαλμιατρείου ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κατὰ καιροὺς Πρύτανιν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, μέλη δὲ τὰ ἑκάστοτε μέλη τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου.—Αὔριον ἑορτάζει μεγαλοπρεπῶς τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ἡ «Ἑταιρία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ». Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ τελεσθήσεται λειτουργία ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καὶ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἀοιδίμων ἱδρυτῶν, εὐεργετῶν καὶ ἑταίρων τοῦ ἱδρύματος· δημοτελὴς δὲ πανήγυρις τὴν 8ην ἑσπερινὴν ὥραν ἐν τῷ καταστήματι αὐτῆς.—Κατ' εἰδήσεις ἐκ διαφόρων μερῶν, οἱ ποιμένες εἰς δεινὴν περιῆλθον θέσιν ἕνεκα τοῦ χειμῶνος.—Ὁ διευθυντὴς τῆς Πιστωτικῆς Τραπέζης κ. Δ. Σγούτας ἐδωρήσατο τῇ «Ἑταιρίᾳ τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ» τρισχιλίας δραχμάς.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τῆς Σερβίας μετὰ ἐπελθοῦσαν κρίσιν ἐγένετο ὁ κ. Πάσχιτς, τῶν Οἰκονομικῶν ὁ κ. Βουΐτς, τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ κ. Γεώργεβιτς, τῶν Στρατιωτικῶν ὁ κ. Μίλετιτς, τοῦ Ἐμπορίου ὁ κ. Τασχανόβιτς. —Ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξελέγησαν μητροπολῖται Βάρνης ὁ Λίτης Ἀλέξανδρος, Μογλινῶν δὲ ὁ ἐπίσκοπος Καλλιουπόλεως Ἀβέρκιος. — Ἀγγέλλουσιν ἐκ Φιλιππουπόλεως, ὅτι ὁ ἐν Φερναδόβῳ τῆς Βουλγαρίας πρὸ τριετίας κεκλεισμένος Ἑλληνικὸς ναός, ἀπεδόθη τῇ Ἑλληνικῇ κοινότητι, τῇ παρεμβάσει τοῦ Ἑλληνος γενικοῦ προξένου κ. Ι. Γρυπάρη.—Τὸν προσεχῆ Μάϊον συγκροτηθήσεται ἐν Βιέννῃ διεθνὲς ταχυδρομικὸν συνέδριον, εἰς ὃ ἐκλήθη καὶ ἡ ἡμετέρα κυβέρνησις ὅπως ἀντιπροσωπευθῇ. — Ὁ Σάχης τῆς Περσίας προτίθεται νὰ ταξειδεύσῃ καὶ πάλιν τὸ προσεχὲς ἔτος. Θὰ περιέλθῃ τὰς Ἰνδίας καὶ τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἀμερικῆς· θὰ ἐπιστρέψῃ δὲ δι' Εὐρώπης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἀφίχθησαν οἱ Γάλλοι ἀρχαιολόγοι κ.κ. Joseph Charmanard, Louis Couvre καὶ André Bidder, νέα μέλη τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς. — Αἱ ὑπὸ τὸν κ. Γραιβὼ ἐνεργούμεναι ἐν Καΐρῳ ἀνασκαφαὶ ἤγαγον εἰς φῶς ἐνδιαφέροντα μέρη ναοῦ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Συνεστήθη ἐν Καλάμαις Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία, σκοποῦσα τὴν προαγωγὴν καὶ καλλιέργειαν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος ἐν Μεσσηνίᾳ.—Ἡ κυρία Ἐσμεράλδα Θερβαντές, ἔγκριτος Ἱσπανὶς ἀρπίστρια, ἔδωκεν ἐπιτυχῆ συναυλίαν μετὰ τοῦ βαρυτόνου κ. Δε-Κόντι ἐν τῷ παρ' ἡμῖν Ὠδείῳ. — Περὶ τὰ τέλη τοῦ προσεχοῦς Μαρτίου ἀφιχθήσεται εἰς Ἀθήνας ἡ ἔξοχος τραγῳδὸς κ Segond-Weber.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ—ΠΕΡΙΕΡΓΑ—ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἐπὶ τῇ τετρακοσιοστῇ ἐπετείῳ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, τῷ 1892, ἡ Ἱσπανικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ διοργανίσῃ ἐν Μαδρίτῃ παγκόσμιον ἔκθεσιν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν ἔχουσαν τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἱστορίαν τῆς Ἀμερικῆς. Θὰ περιλαμβάνῃ ἑπομένως ἡ Ἔκθεσις ἐκθέματα ἀναφερόμενα εἴτε εἰς τὴν κατάστασιν τῶν λαῶν τῆς Ἀμερικῆς πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων εὐρωπαϊκῶν ἀποικιῶν, εἴτε εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐν αὐτῇ ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Ἱσπανικὴ Κυβέρνησις ἀποτείνεται πρὸς πάντα τὰ σωματεῖα ἢ τοὺς ἰδιώτας τοὺς κατέχοντας τοιαῦτα ἀντικείμενα. Πλὴν τῆς Ἐκθέσεως τούτης διοργανίζεται ἐν Μαδρίτῃ πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ γεγονότος καὶ σειρὰ ἑορτῶν.

*

Πέρυσιν ἑωρτάσθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ πεντηκονταετηρὶς τῶν γραμματοσήμων, ἔφετος δὲ συμπληροῦνται πεντήκοντα ἔτη ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ἑλληνογραφίαν τῶν φακέλλων. Ἡ ἰδέα τῶν φακέλλων ἦτο γνωστὴ καὶ πρὸ τοῦ 1841, ἀλλ' οὐδεὶς τοὺς μετεχειρίζετο καθ' ὅσον ἐπιστολὴ τυλιγμένη εἰς ἄλλον χάρτην ἐπλήρωνε τὸ διπλοῦν τέλος. Ἡ πρώτη πρὸς κατασκευὴν φακέλλων μηχανὴ ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ Ἕδδυ Χίλλ, ταύτην δὲ διεδέχθη κατόπιν ἡ μηχανὴ τοῦ la Rue.

*

Ἡ κυρία Μισελὲ ἐκδίδει προσεχῶς μέρος τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἐνδόξου ἱστορικοῦ. Τὸ βιβλίον θὰ φέρῃ τίτλον «Ρώμη» καὶ θὰ ἐμπαριέχῃ τὰς ἐπιστολὰς τὰς ὁποίας ὁ Μισελὲ ἔγραψεν ἐξ Ἰταλίας, ὅπου μετέβη πρὸς περιθαλψιν τῆς ἐκ τῶν μακρῶν κόπων κλονισθείσης ὑγείας του. Τὸ ταξείδιον τοῦτο ἐγένετο πρὸ τοῦ 1830. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Μισελὲ ἐδίδασκε τὴν ἱστορίαν τὴν δεσποινίδα Μπερρύ, ἀδελφὴν τοῦ κόμητος τοῦ Σαμβὼρ καὶ κατόπιν δούκισσαν τῆς Πάρμας. Ἀναχωρήσας δὲ εἰς Ρώμην, ἔπεμπε τακτικὰ δὶς τῆς ἑβδομάδος εἰς τὴν μαθήτριάν του μακρὰς ἐπιστολὰς ἀποτελούσας συνέχειαν τῶν διὰ ζώσης μαθημάτων του. Ποικιλίας χάριν ὅμως παρεισῆγε συχνότατα εἰς τὰς ἐπιστολάς του ταύτας τὴν διήγησιν τῶν ταξειδίων του καὶ τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῶν φυσικῶν καλλονῶν, τῶν ἔργων τῆς τέχνης καὶ τῶν ἀρχαίων τῆς Ἰταλίας μνημείων. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶνε αἱ σήμερον ἐκδιδόμεναι.

Τὰ καθ' αὐτὸ ἀπομνημονεύματα τοῦ Μισελὲ θὰ ἐκδοθῶσι μόνον μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του.

*

Ἡ λύμφη τοῦ Κὼχ ἔλαβεν ἤδη τὸ ἐπίσημον ὄνομά της· Τὰ εἰδικῶς πρὸς φύλαξιν πολλῶν φιαλιδίων κωχί-

νης κατασκευασθέντα τελευταίως μικρὰ κιβώτια, φέρουσι καθ'ὅλας τὰς ἕδρας των τὴν ἐπιγραφὴν Tuberculin. Τὸ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ὀνόματα ἄλλων φαρμακευτικῶν παρασκευασμάτων πλασθὲν νέον τοῦτο ὄνομα δηλοῖ κατὰ τὴν χημικὴν ὀνοματολογίαν ὅτι τὸ ὑγρὸν παρασκευάζεται χημικῶς ἐκ βακτηριδίων φθίσεως. Τὴν νέαν ταύτην ὀνομασίαν ἐξέλεξεν αὐτὸς ὁ Κώχ.

*

Τὸ κεντρικὸν πρακτορεῖον τῶν ἀστρονομικῶν τηλεγραφημάτων ἐν Κιέλῳ ἀγγέλλει τὴν ἀνακάλυψιν δύο νέων πλανητῶν ὀψδεκάτου μεγέθους, ὧν ὁ μὲν ἀνεκαλύφθη τὴν 11 Φεβρουαρίου ὑπὸ τοῦ Σαρλιὰ ἐν Νικαίᾳ, ὁ δὲ τὴν 12 ὑπὸ τοῦ Μιζόλεβιτς ἐν Ρώμῃ. Ἀμφότεροι οἱ πλανῆται οὗτοι κεῖνται πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ ἀστερισμοῦ Λέοντος, ἀκριβῶς ἐκεῖνο οὗτινος τὸν χάρτην συνέταξεν ὁ δόκτωρ Παλίσα, καὶ μάλιστα ἀνεκαλύφθησαν τῇ βοηθείᾳ τοῦ χάρτου τούτου. Ὁ Μιλόζεβιτς, εἷς τῶν μᾶλλον ἐπιμόνων τοῦ οὐρανοῦ παρατηρητῶν, διὰ πρώτην φορὰν παρίσταται ἀνακαλύπτων νέον τι ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ. Οἱ νέοι πλανῆται φέρουσι τοὺς ἀριθμοὺς 303 καὶ 304.

*

Ἐν Βιέννῃ κατηρτίσθη μεγάλη ἔκθεσις πτηνῶν, περιλαμβάνουσα 2,935 εἴδη. Τὰ πτηνὰ ἦσαν εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ μὲν περιελάμβανε τὰ ἐν Εὐρώπῃ ζῶντα πτηνά, τὸ δὲ ἄλλο τὰ τῶν ἄλλων ἠπείρων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τμῆμα περιελάμβανε 1982 εἴδη, μεταξὺ τῶν ὁποίων 529 φιττακούς.

*

Ὁ Κώχ, κατά τινα γαλλικὴν ἐφημερίδα, εἶνε καταγωγῆς γαλλικῆς, ἀπόγονος μιᾶς τῶν οὐγενοτικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες κατέφυγον εἰς Γερμανίαν μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ διατάγματος τῆς Νάντης. Ὁ πρόγονος αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Κώκ, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι τούτου ἐξεγερμάνισαν τὸ ὄνομά των μεταβαλόντες αὐτὸ εἰς Κώχ.

Ἡ σύζυγος τοῦ διασήμου ἰατροῦ εἶνε ἐπίσης γαλλικῆς καταγωγῆς. Ὑπῆρξέ ποτε ἠθοποιός, ἥτις εἶχε καταστῇ ὀνομαστὴ διὰ τὴν ὡραιότητα, τὴν χάριν καὶ τὴν ἔκτακτον αὐτῆς ἱκανότητα. Εἶχε δὲ πράγματι τραλλάνῃ κόσμον ἐν Παρισίοις ἐπί τινα καιρόν.

Ὁ ἰατρὸς Κὼχ κατάγεται ἐκ τοῦ Μεζέκενδορφ, μικρᾶς κώμης τοῦ Χάρτζ. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατῴκουν ἐν Χόμβουργ παρὰ τὴν ἐπὶ τὸν Μοῖνον Φραγκφόρτην, ὅπου ἀπεσύρθησαν ἀφοῦ κατεστράφησαν οἰκονομικῶς ἐν Φραγκφόρτῃ, ἔνθα ἐξεμεταλλεύοντο ἐργοστάσιόν τι μαροκικῶν.

*

Κατὰ τὰς νεωτέρας ἀπογραφὰς ὑπάρχουν σήμερον εἰς τὰς Ἰνδίας 21,000,000 χῆραι τῶν ὁποίων αἱ 700,000 δὲν ὑπερβαίνουν τὸ δέκατον ἔννατον ἔτος τῆς ἡλικίας των· αἱ 200,000 ἔχουν ἡλικίαν 10 ἕως 14 ἐτῶν περὶ τὰς 8,000 δὲ εἶνε μικρότεραι τῶν 9 ἐτῶν. Αἱ χῆραι, ὡς γνωστόν, δὲν ὑπανδρεύονται ἐκ δευτέρου ἐν Ἰνδικῇ· ὄχι διότι ὑπάρχει ἐν τῇ πολιτικῇ νομοθεσίᾳ ἀπόλυτος τοῦ δευτέρου γάμου ἀπαγόρευσις, ἀλλὰ διότι ἀντίκειται εἰς αὐτὸν ἡ θρησκεία καὶ ἡ τῶν αἰώνων παράδοσις· ὡς ἐκ τούτου καὶ ἐν αἴφνης ἐδίδετο εἰς τὰς χήρας ἄδεια δευτέρου γάμου οὐδεμία θὰ ἔσπευδε νὰ ἐπωφεληθῇ.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἐρωτητής. Ἐν Λεβαδείᾳ ἀπαντᾷ παρόμοιον ἔθιμον, καθ' ὃ δύναται ὁ συμπολίτης τοῦ ἕνεκα ἀπουσίας ἐγκαταλιπόντος τὸ κτῆμα αὐτοῦ ἀκαλλιέργητον, νὰ καλλιεργήσῃ αὐτό, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν ἐπικαρπίαν, ἀλλ' ὀφείλει νὰ τὸ ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ· ἐννοεῖται ὅτι οἱ καρποὶ δὲν ἀποδίδονται. — Γ. Α. Βόλον Εἶχε ληφθῆ· κατὰ λάθος δὲν ἐγράφη ἢ μᾶλλον ἐσκεπτόμεθα νὰ σᾶς γράψωμεν ἰδιαιτέρως. Ὁ κ. Α. Α. ἐνεγράφη καὶ ἐστάλησαν τὰ φύλλα. Εὐχαριστοῦμεν καὶ πάλιν. — Π. Ἡ συνήθεια νὰ μεταχειρίζωνται τεχνικὰ χρώματα πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς φυσικῆς τοῦ προσώπου λευκότητος καὶ ἐρυθρότητος εἶνε ἀρχαιοτάτη, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς τοῦ Ὁμήρου φράσεως «ἐπιχρίσασα παρειάς» (Ὀδυσ. Σ. 142). — Δ. Α. Ἀγριάν Βόλου ἐνεγράφητε καὶ ἐλήφθη συνδρομὴ διὰ τοῦ κ. Γ. Α. Εὐχαριστοῦμεν. — Βράχῳ, Ἀμείλικτος; — Ἐ. Ἐ. Ἀμισόν. Δημ. Δ. Καλαφάτιον, Κ. Π. Μ. καὶ Ε. Στ. Αὐλῶνα· Δ. Χαρ. Τεργέστην, Ἐμμ. Ν. Καρδαμύλην, Μ.-Α., Χ. Ι. Α. Μολάους. Ἀνδρ. Κ. Μεσολόγγιον· Γ. Ἐλ. Μασσαλίαν. Ἀν. Π. Βιέννην. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. — Πικροδάφνῃ. Ὑποθέτομεν ὅτι εἴσθε ἡ Ἀγράμπελη τῆς ἄλλης ἑβδομάδος μεταμορφωθεῖσα. Λοιπὸν καὶ πάλιν: ἐξ ὅλου τοῦ ἔργου σας ἤρεσεν ἡμῖν μόνον τὸ ὄνομά σας. — Καρδιογνώστῃ. Ἀφοῦ εἴσθε τοιοῦτος τὶς ἡ ἀνάγκη ἀπαντήσεως; — Κ. Π. Σ. Μελίτην, Μ. Β. Ἀδριανούπολιν, Χ. Τ. Ἀμισόν, Μιχ. Στ. Σίφνον, Ἀλ. Κ. καὶ Εὐθ. Γ. Κερασοῦντα. Ἐνεγράφητε καὶ ἐστάλησαν τὰ φύλλα ἐξ ἀρχῆς. — Μαρίᾳ. Ἀκατάλληλον καὶ διὰ τὴν Ἐβδομάδα καὶ διὰ πᾶν ἄλλο φύλλον παρόμοιον. Ἐὰν δὲν πείθεσθε ἐρωτήσατε. — Κ. Ι. Παρισίου. Φύλλα ἐστάλησαν. — Διδασκάλῳ Αὐτὰ εἶνε «παροιμίαι ἐν ἁμαρτίαις»· θὰ ἦτο ἀληθεστάτη ἡ γνώμη «ὁ μὴ δαρεὶς οὐ παιδεύεται, ἂν ὁ λόγος ἦ περὶ ὄνων».

ΝΕΑ ΒΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Corpus juris civilis, ἐκ μεταφράσεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Ἡλία Λιακοπούλου. Πανδέκται τεῦχος 57—58. Ἐκδότης Ἀνέστης Κωνσταντινίδης.

Ἠώς περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐν Ναυπλίῳ. Διευθυντὴς καὶ ἐκδότης Δ. Ἀθ. Τερζάκης.

Ἀγγέλλονται

Ἔκθεσις τῶν ἐν τῇ χειρουργικῇ κλινικῇ πεπραγμένων ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου 1889 — 31 Αὐγούστου 1890 — ὑπὸ Κ. Π. Λάμπρου ἐπιμελητοῦ.

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΧΟΥΣ ΦΥΛΛΟΥ

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ

εἶνε ἡ ὡραιοτέρα καὶ λεπτοτέρα μυθιστορία ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἑβδομάς»

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. — Ὁ συγγραφεὺς ἐπεθύμησε νὰ μείνῃ ἄγνωστος.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
καὶ
Γ. ΓΚΟΥΜΑΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ
Ὁδὸς Πινακωτῶν 9

Προσεχῶς ἐκδίδονται
Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ
ΑΓΡΟΤΙΚΑ
Λαβόντα τὸν ἔπαινον
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΝ
ΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1890
Τιμὴ δρ. 2.
Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ γραφεῖον τῆς «Ἑβδομάδος».

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τμῆμα Πειραιῶς--Κορίνθου--Πατρῶν

	1	3	33		2	4	32
Πειραιεὺς ἀν.	6.25π	11.25	1.45	Πάτραι ἀν.	7.40π	11.45	—
Ἀθῆναι »	7.—	12.—	2.20	Αἴγιον »	9.24	1.03	—
Κόρινθος ἀφ.	10.—	2.54	5.45	Κόρινθος »	1.20μ	4.10	7.—π
Αἴγιον »	1.57	5.55	—	Ἀθῆναι ἀφ.	4.30	7.10	10.22
Πάτραι »	3.35	7.15	—	Πειραιεὺς »	5.—	7.40	10.55

Τμῆμα Κορίνθου - Ναυπλίου - Μύλων

	π.μ.	μ. μ.		π. μ.	μ. μ.
Κόρινθος ἀν.	10.25	4.15	Μύλοι ἀν.	—	1.10
Ἄργος ἀφ.	12.17	6.28	Ναύπλιον »	9.30	—
Ναύπλιον »	—	7.05	Ἄργος »	10.10	1.40
Μύλοι »	12.45	—	Κόρινθος ἀφ.	12.25	3.42

Τμῆμα Πατρῶν - Πύργου

	π.μ.	μ.μ.	μ.μ.		π.μ.	μ.μ.	μ.μ.
Πάτραι ἀν.	7.20	4.15	2.—	Πύργος ἀν.	7.—	2.—	3.05
Ἀχαΐα ἀφ.	8.15	4.57	2.55	Γαστούνη »	8.24	3.12	4.40
Μανωλὰς »	9.18	5.48	4 —	Λεχαινὰ ἀφ.	8.47	3.33	5.05
»	9.47	6.15	4.40	»	8.50	3.35	6.40π.
Λεχαινὰ ἀν.	9.50	6.17	6·45π	Μανωλὰς »	9.19	4.06	7.15
Γαστούνη »	10 20	6.46	7.22	Ἀχαΐα »	10.11	4.58	8.18
Πύργος »	11.40	8.05	8.50	Πάτραι ἀφ.	10.55	5.50	9.15

Τοπικαὶ ἀμαξοστοιχίαι καθ' ἑκάστην εἰς ὅλα τὰ τμήματα.

Γ. ΠΑΜΠΑΝΟΣ
Ὀδοντοϊατρὸς
Ὁδ. Πατησ. 9

REVUE
POLITIQUE ET LITTERAIRE
REVUE BLEUE
Paraissant le Samedi
Six mois 20 fr. Un an 35
PARIS
111. Bd. St Germain 111.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ